

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917.

Första kammaren.

Nr 17.

Torsdagen den 1 mars, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Hasselrot* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition, nr 56, med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 § 7 och 49 punkterna i lagen om val till riksdagen.

Anmälades och bordlades:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagändring, åsyftande befogenhet för kommun att vid pastoratstämma låta sig representeras genom ombud; och

bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om införande av statsmonopol å spannmålsimporten till riket.

Företogs till avgörande herr Hellbergs anhållan att få till hans excellens herr statsministern framställa vissa spörsmål i anledning av utgången av ett injuriemål, varvid herr talmannen gjorde proposition på bifall till nämnda anhållan; och förklarade herr talmannen sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller herr Hellbergs anhållan att få till hans excellens herr statsministern framställa nu ifrågakvarande spörsmål, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles ej nämnda anhållan.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 46;

Nej — 67.

Ang. viss nedsättning av sockerskatten.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående viss nedsättning av sockerskatten dels och i ämnet väckta motioner.

Genom en den 6 februari 1917 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 45, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över jordbruksärenden och finansärenden för sagda dag, föreslagit riksdagen att — under förutsättning att svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag förbunde sig att till odlare av sockerbetor för deras räkning under år 1917 utbetala ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med i ovannämnda statsrådsprotokoll över jordbruksärenden av chefen för jordbruksdepartementet förordade grunder — antaga följande vid propositionen fogade

Förslag

till

kungörelse angående viss nedsättning av sockerskatten.

Häri genom förordnas, att, utan hinder av bestämmelserna i 1 § av förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, för allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i nämnda förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk under tiden från och med den 1 mars 1917 till och med den 31 oktober samma år erläggas skatt med 11 öre för varje kilogram, dock att för det socker, som tillverkas vid de redan anlagda råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt på Öland och utlämnas till fritt bruk antingen omedelbart från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, skatten under omförmälda tid utgår med 5 öre för varje kilogram.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag avsåg att säkerställa socker-tillgången under nästa konsumtionsår. Detta syfte ville Kungl. Maj:t nå genom att tillförsäkra betodlarna i landet ett höjt pris för betorna under år 1917. Till den härav uppkommande kostnaden skulle enligt samma förslag de bägge bolagen, svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag, bidra med samma belopp som det av dem år 1916 utbetalade gödslingsbidraget, vilket av chefen för jordbruksdepartementet beräknats till 15 öre för deciton betor. I övrigt skulle kostnaden, vars hela belopp skulle av bolagen utbetalas till betodlarna, ersättas dessa dels genom nedsättning för viss tid av sockerskatten, dels genom en höjning för samma tid av maximiprisen på socker. Utredning i ämnet hade verkställts av särskilt tillkallade sakkunniga.

Till bevillningsutskottet hade även hänvisats fyra i anledning av nämnda proposition väckta motioner.

I motion II: 335 av herr *von Sneidern*, hade hemställts, »att riksdagen vidtager den ändring i Kungl. Maj:ts förslag till sänkning av sockerskatten att vid sockrets utlämnande till fritt bruk under tiden från och med den 1 mars 1917 till och med den 31 oktober samma år erlägges skatt med $10\frac{2}{3}$ öre för varje kilogram, dock att skatten för socker från den s. k. Lidköpingsgruppen under samma tid utgår med $4\frac{2}{3}$ öre.

Ang. viss nedsättning av sockerskatten.

(Forts.)

I motion II: 336 av herr *Johansson* i Uppmälby hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta att — under förutsättning att svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag förbunde sig att till odlare av sockerbetor för deras räkning under år 1917 utbetala ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen förordade grunder — antaga förslag till kungörelse angående viss nedsättning av sockerskatten i överensstämmelse med motionen. Av den anförda motiveringen framgick, att härmed avsetts sådan nedsättning av sockerskatten under tiden 1 november 1917—1 november 1918, som kunde beräknas medföra en minskning av inkomsten under denna skattitel med 2,000,000 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena i första kammaren av herr friherre *Fleming*, nr 99, och den andra i andra kammaren av herr *von Hofsten*, nr 334, på återropade skäl hemställts, att riksdagen måtte utöver föreslagen skattelindring för socker, som tillverkades vid de redan anlagda råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt på Öland och utlämnades till fritt bruk från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping, för täckande av de i Kungl. Maj:ts proposition omnämnda merkostnader, cirka 350,000 kronor, som drabbat mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag, medgiva nämnda bolag skattefrihet för en kvantitet av 50,000 deciton raffinerat socker, som från ovannämnda fabriker utlämnades; ävensom att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville till nästkommande års riksdag, dels för säkerställande av betodlingen i mellersta Sverige och dels för täckande av nu löpande merkostnader för ifrågavarande bolag, framlägga förslag till sådan skattelindring eller skatterestitution, som kunde av föreliggande omständigheter skäligen påkallas.

I sammanhang med oförmälda proposition och de i anledning av densamma väckta motionerna hade utskottet förehaft en av herr *Hage* m. fl. i andra kammaren väckt motion, nr 164, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta göra sådan ändring i § 1 av förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, att denna paragraf komme att i här berörda delar lyda sålunda:

»För allt socker som inom riket tillverkas eller dit införes, skall på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämning till fritt bruk erläggas skatt med 6 öre för varje kilogram. För det socker, som tillverkas vid de före 1913 anlagda råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt på Öland och utlämnas till fritt bruk antingen omedelbart från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, utgår

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

dock skatten under tiden till 1918 års utgång med 2 öre för varje kilogram; ägande Kungl. Maj:t att utfärda behöriga kontrollföreskrifter.»

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på anförda grunder hemställt,

1) att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts förvarande proposition, nr 45, — under förutsättning att svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag förbunde sig att till odlare av sockerbetor för deras räkning under år 1917 utbetala ersättning i huvudsaklig överensstämmelse med de i ovan åberopade statsrådsprotokoll över jordbruksärenden av chefen för jordbruksdepartementet förordade grunder — antaga följande

Förslag

till

kungörelse angående viss nedsättning av sockerskatten.

Häri genom förordnas, att, utan hinder av bestämmelserna i 1 § av förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, för allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i nämnda förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk under tiden från och med dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, till och med den 31 oktober 1917 erläggas skatt med 11 öre för varje kilogram, dock att för det socker, som tillverkas vid de redan anlagda råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt på Öland och utlämnas till fritt bruk antingen omedelbart från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, skatten under oförmälda tid utgår med 5 öre för varje kilogram;

2) att ovan oförmälda, i anledning av nämnda proposition väckta motioner,

II: 335 av herr von Sneidern,

II: 336 av herr Johansson i Uppmälby,

I: 99 av herr friherre Fleming och

II: 334 av herr von Hofsten,

mätte anses besvarade genom vad utskottet under 1) hemställt; samt

3) att motionen II: 164 av herr Hage m. fl. icke mätte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I sin motivering hade utskottet i fråga om arbetslöner anfört följande:

»Bland de merkostnader, med vilka det höjda betpriset motive-
rats, omnämnes i den av chefen för jordbruksdepartementet meddelade utredningen särskilt merkostnaden för arbetskraft. Då utskottet nu förordat Kungl. Maj:ts förslag i fråga om höjning av betpriset, har utskottet därvid ansett sig kunna förutsätta, att de höjda arbets-

löner, med vilka man sålunda räknat, också skola av betodlarna erbjudas. Härigenom torde även kunna åstadkommas, att anlitande av utländsk arbetskraft icke behöver ifrågasättas.»

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

Utskottet hade vidare berört en av Kungl. Maj:t den 3 februari 1917 utfärdad kungörelse och därvid yttrat, bland annat:

»Chefen för jordbruksdepartementet har i sitt ovan omnämnda anförande till statsrådsprotokollet meddelat, att vid övervägandet av frågan om täckning av kostnaderna för den pågående sockerregleringen, vilka kostnader beräknats till i runt tal 600,000 kronor, det icke ansetts lämpligt att i lika mån lita till allt sockret oberoende av användningsändamål, utan att det för industriens och restaurangens behov avsedda sockret funnits erbjuda en lämplig möjlighet till extra prisökning, vilken borde uttagas genom en särskild avgift. I betraktande av de ändamål, till vilka detta socker användes, hade, anförde bemälda departementschef vidare, någon betänklighet icke ansetts böra möta mot att sätta denna avgift så hög som till 25 öre för kilogram. Härom hade Kungl. Maj:t nyssnämnda dag utfärdat kungörelse.»

Sedan utskottet häfter återgivit innehållet i oförmälda kungörelse, hade utskottet ytterligare anført:

»Då den av den sålunda föreskrivna lösen drabbade kvantiteten socker kunde beräknas till minst 10,500 ton, ansåg sig departementschefen kunna räkna med en inkomst härav till belopp av 2,625,000 kronor. Med det sålunda inflytande beloppet skulle i första hand gäldas kostnaderna för sockerregleringen. Efter avdrag härför komme, enligt chefens för jordbruksdepartementet uttalande och på sätt utskottet redan förut haft tillfälle omnämna, att till befrämjande av betodlingen återstå minst 2,000,000 kronor.»

För egen del hade utskottet gjort följande uttalande i ämnet:

»Utskottet, som icke har att yttra sig rörande den konstitutionella innebörden av oförmälda, av Kungl. Maj:t vidtagna åtgärd, har emellertid ansett sig icke böra underlåta att fästa riksdagens uppmärksamhet på densamma, med erinran tillika att genom nämnda åtgärd beloppet av den ersättning till betodlarna, för vars täckande Kungl. Maj:t ansett sig böra begära riksdagens samtycke, kunnat reduceras med 2,000,000 kronor.»

Vid föreliggande betänkande funnos fogade reservationer av utom andra:

A) herrar K. A. Nilson, Jacob Larsson, Röing och Rune, vilka under instämmande i vad utskottet yttrat beträffande arbetslöner för vid betodlingen använd arbetskraft ansett, att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 45, och med bifall till herr von Sneiderns motion, II: 335, måtte — under förutsättning att svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag förbunde sig att, utöver gällande kontraktspris jämte odlingsbidrag av 40 kronor

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

per odlad hektar, till odlare av sockerbetor för deras räkning under år 1917 utbetala ersättning med 60 öre per deciton betor, samt att av sålunda utfäst högre ersättning åt betodlarna ingen ökning av nu gällande maximipris å socker måtte föranledas — antaga följande

Förslag

till

kungörelse angående viss nedsättning av sockerskatten.

Härigenom förordnas, att, utan hinder av bestämmelserna i 1 § av förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, för allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i nämnda förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk under tiden från och med dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, till och med den 31 oktober 1917 erlægga skatt med $10\frac{2}{3}$ öre för varje kilogram, dock att för det socker, som tillverkas vid de redan anlagda råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt på Öland och utlämnas till fritt bruk antingen omedelbart från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, skatten under omförmälda tid utgår med $4\frac{2}{3}$ öre för varje kilogram;

2) att övriga omförmälda, i anledning av nämnda proposition väckta motioner

II: 336 av herr Johansson i Uppmälby,

I: 99 av friherre Fleming och

II: 334 av herr von Hofsten

mätte anses besvarade genom vad utskottet ovan under 1) hemställt; samt

3) att motionen II: 164 av herr Hage m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B) herrar *Bäckström*, friherre *Palmstierna*, *Holmström*, *Johansson* i Uppmälby och *Uddenberg*, vilka, med instämmande i vad utskottet yttrat angående arbetslöner och beträffande Kungl. Maj:ts åtgärd att utan riksdagens hörande vidtaga en förhöjning i visst avseende av sockerbeskattningen samt med avslag å i den kungl. propositionen och väckta motioner gjorda framställningar om särskild skattelindring för mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag, i hudsaklig överensstämmelse med herr Johanssons i Uppmälby motion hemställt,

1) att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 45, och herr Johanssons i Uppmälby motion i andra kammaren, nr 336, samt under förutsättning

dels att svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag förbunde sig att till odlare av betor för deras räkning under år 1917 utbetala ersättning i överensstämmelse med i herr Johanssons motiön förordade grunder,

dels att sockerbolagen förbunde sig att till statsverket återbära det belopp av den genom skattesänkningen dem beredda inkomsten, som kunde överskjuta den på staten ankommande delen av verkställda utgifter till bestridande av betodlarnas merkostnader,

dels att betodlarna tillförbundes att vid betproduktionen använda inhemsk arbetskraft till lägst de arbetspriser, vilka legat till grund för de sakkunniges den 14 december 1916 till Kungl. Maj:t ingivna kostnadsberäkning, och

dels att någon ökning av nu utgående maximipris å socker icke skulle under förordningens giltighetstid ifrågakomma, måtte bifalla följande

Ang. viss nedsättning av sockerskatten.
(Forts.)

F ö r s l a g

till

kungörelse angående viss nedsättning av sockerskatten.

Häri genom förordnas, att, utan hinder av bestämmelserna i 1 § av förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker, för allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i nämnda förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk under tiden från och med den dag Kungl. Maj:t bestämmer till och med den 31 oktober samma år erläggas skatt med 13 och $\frac{1}{3}$ öre för varje kilogram, dock att för det socker, som tillverkas vid de redan anlagda råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt på Öland och utlämnas till fritt bruk aningen omedelbart från samma fabriker eller från raffinaderiet i Lidköping efter där verkställd raffinering, skatten under oförmälda tid utgår med 9 och $\frac{1}{3}$ öre för varje kilogram:

2) att övriga oförmälda, i anledning av nämnda proposition väckta motioner

II: 335 av herr von Sneidern,

I: 99 av friherre Fleming och

II: 334 av herr von Hofsten

måtte anses besvarade genom vad utskottet under 1) hemställt; samt

3) att motionen II: 164 av herr Hage m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) friherre *Fleming*, vilken likväl ej däri antytt sin mening; samt

D) herr *Hammarström*, mot viss del av utskottets motivering.

Herr *Larsson, Jacob*: Herr talman! Av det nu föredragna betänkandet med därvid fogade reservationer synes, att bevillningsutskottets medlemmar beträffande huvudsaken delat upp sig på tre linjer, vilka ha en ganska nära motsvarighet i de meningsskiftningar, som fått uttryck i det sakkunnigutlåtande, som av jordbruksministern i hans anförande till statsrådsprotokollet refererats. Inom utskottet har jag anslutit mig till den mening, som återfinnes i den av herr

Ing. viss ned-
sittning av
sockerskatten.
(Forts.)

K. A. Nilson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen, som byg-
ger på nämnda sakkunnigas majoritet, vars ståndpunkt upptagits i
en motion av herr von Sneidern. Då jag nu kommer att framställa
yrkande på bifall till herr K. A. Nilsons m. fl. reservation, vill jag
med några ord redogöra för de skäl, som bestämt mig för att intaga
denna ståndpunkt.

Innan jag övergår till själva saken, må det dock, herr talman,
tillåtas mig några personliga reflexioner, som icke varit utan sitt
inflytande på åtminstone mitt och jag tror fleras ståndpunkttagan-
de till det föreliggande förslaget. Den väg, som Kungl. Maj:t före-
slagit riksdagen att beträda för att om möjligt säkerställa sockertill-
gången för nästa konsumtionsår, har på mig verkat icke så litet mot-
budande, ingalunda därför att jag skulle på något sätt förneka det
berättigade i betodlarnas anspråk på att genom ett högre betpris
få ersättning för de ökade produktionskostnader, som sockerbetod-
lingen särskilt under nuvarande förhållanden mås'e bära. Jag er-
känner tvärtom det berättigade däri. Men det motbudande momen-
tet är, att det över huvud taget kunnat behöva ifrågasättas statsmak-
ternas mellankomst för att åt betodlarna bereda ett så pass skäligt
pris, att de under nuvarande förhållanden skulle kunna med någon
framgång uppehålla betodlingen. Det är ju bekant, att sockerindus-
trien här i landet länge intagit en i jämförelse med flertalet andra
storindustrier ovanligt gynnad ställning, en ställning, som denna
industri också förstått att till fullo utnyttja både gent emot betod-
larna och gent emot konsumenterna. Det monopol, som faktiskt nu
ligger i svenska sockerfabriksaktiebolagets hand — jag bortser som
naturligt är i detta sammanhang från det mindre mellansvenska bo-
laget — detta monopol har under en lång följd av år åt indus'trien
skapat profiter, som icke kunna sägas ha stått i skäligt förhållande
till det i företaget nedlagda *verkliga* kapitalet. Man skulle ju då
möjligtvis kunnat ha berättigat anspråk på att denna i så många
hänseenden gynnade industri skulle känna en viss förpliktelse att
under en brydsam tid självmant och utan statsmakternas mellan-
komst bjuda sina betleverantörer ett sådant pris, att det icke förelegat
någon fara för betodlingens behöriga vidmakthållande under det år,
som nu löper.

Nu är det ju tydligt, att denna industri icke ansett, att en så-
dan förpliktelse påvilar den. Vid sådant förhållande kan det ju
finnas av behovet påkallat, att ett inskridande sker från statens sida,
men efter min uppfattning skulle det då varit vida lyckligare, om
Kungl. Maj:t i stället för den nu anvisade vägen föreslagit uppför-
andet av ett direkt anslag, varav odlingspremier kunnat tilldelas
betodlarna under vissa villkor och under förbindelse för dem att vid-
makthålla betodlingen till samma omfattning, som den haft under
senaste år. En sådan möjlighet föreligger ju icke nu; inten förslag
i den riktningen är väckt. Man har då haft — åtminstone har det
varit så med mig — att välja mellan rent avslag eller accepterade
av den tekniska princip för frågans lösning, som Kungl. Maj:ts pro-
position erbjuder. Mot ett avslagsyrkande har ställt sig en, jag

tror, icke oberättigad farhåga, att ett avslag skulle komma att lägga hela den uppgift, som en uppgörelse skulle medföra, vilken antagligen i alla händelser komme till stånd, helt och fullt på konsumenterna, vilket under den nuvarande ransoneringen komme att verka ungefär såsom en skatt per huvud, vilken således komme att till sin allra väsentligaste del drabba den till antalet största, men också fattigaste och minst bärkraftiga delen av konsumenterna. Det var denna farhåga, som förbjöd mig att göra ett försök på avslagsvägen. Det återstod således endast att acceptera det andra alternativet, att söka en lösning i huvudsak efter de linjer, den kungl. propositionen angav. På den grunden har ju inom utskottet uppnåtts enighet; såväl utskottsmajoriteten som de två reservantgrupperna utgå från i huvudsak samma förutsättningar.

*Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.*

(Forts.)

Jag skulle tro, att även i ett annat grundläggande spörsmål en viss enighet kan konstateras mellan utskottets samtliga ledamöter, nämligen därutinnan att sockerindustrien skall tillerkännas vederlag för den utgift, denna industri skulle förbinda sig att vidkännas genom ett till betodlarna utgående högre betpris. Så långt råder det som sagt enighet mellan utskottets ledamöter. Men där börja de olika linjerna att skilja sig från varandra — som jag i början antydde, på ungefär samma sätt som meningarna delats bland de sakkunniga.

De sakkunniga ha vid beräkningen av den grundläggande faktorn, betpriset, gått ut från den mening, som tycks ha varit gällande bland betodlarna själva, nämligen att det högre betpris, som under odlingsåret 1917 skulle utgå till betodlarna, borde beräknas på basis av den merkostnad, som betodlarna under förlidet år fått vidkännas. De sakkunnigas majoritet ha dock i ett ganska viktigt hänseende skilt sig från den uppfattning, som kommit till synes från betodlarnas sida. Betodlarna ville nämligen jämföra de ökade odlingskostnader, som kunde förutses under 1917, med 1913 års odlingskostnader — en beräkning, kan man således säga, på basis av medelavkastningen under åren 1914 och 1915. De sakkunnigas majoritet — och jag tror, om jag icke misstager mig, att även de båda reservanterna bland de sakkunniga i det stycket haft samma uppfattning — ha däremot ansett, att merkostnaden borde kalkyleras på basis av en normalskörd efter de tio sista årens skörderesultat. Därigenom ha de sakkunnigas majoritet kommit till det resultatet, att det för att täcka betodlarnas merkostnader under 1917 års odling skulle tarvas en förhöjning utöver nu utgående kontraktspris med 75 öre per deciton sockerbetor. Det är denna ståndpunkt, som framföres i herr von Sneiderns motion, till vilken herr K. A. Nilson och hans medreservanter anslutit sig.

En reservant bland de sakkunniga har däremot kommit till ett annat resultat och ansett, att en förhöjning med 75 öre per deciton sockerbetor icke skulle vara tillräcklig för att säkerställa sockerbetsodlingen under innevarande år, och därvid har som ett huvudskäl tagits i betraktande, att sockerbetsodlingen borde göras minst lika inkomstbringande som annan växtodling, som med fördel kan bedrivas på den för betodling lämpliga arealen — därvid har man förnämligast tänkt på korn och foderbetor. Med hänsyn härtill har denna reser-

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

vant bland de sakkunniga förordat en prisförhöjning med 90 öre per deciton sockerbeter. Det är denna ståndpunkt, som i huvudsak ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition. Kungl. Maj:t har dessutom godkänt jordbruksministerns uppfattning, att man borde gå ett steg längre och icke endast söka vinna ett vidmakthållande av betodlingen till samma omfattning som under senaste år. utan att man därutöver borde söka att om möjligt uppdriva betodlingen till större omfattning. Kungl. Maj:t har ju därför kommit till en förhöjning i betpriset med 95 öre per deciton.

En annan reservant bland de sakkunniga har däremot ansett, att det av de sakkunnigas majoritet beräknade priset 75 öre var för högt, och själv kommit till en lägre siffra, vilken i huvudsak ligger till grund för den av herr Bäckström och hans medreservanter intagna ståndpunkten.

Då herr K. A. Nilson och hans medreservanter anslutit sig till de sakkunnigas majoritet, har utgångspunkten därvid varit den, att det under närvarande förhållanden ingalunda kunde anses obetingat lyckligt, om betodlingen komme att forceras utöver den omfattning, denna odling intagit under senaste år. Socker är ju visserligen en nödvändighetsvara av mycket stor betydelse, och det är ju riktigt, att man söker förebygga en alltför betänklig sockerbrist, men vi få icke förbise, att det finns fara — och kanske en ganska hotande fara — för livsmedelsbrist i ett annat hänseende, som kunde bli ännu mera betänklig, nämligen i fråga om brödsäd. Faran för en ännu skarpare begränsning av sockerkonsumtionen är icke att jämföra med den större faran, om vi skulle ställas inför en verklig och allvarlig brödsädesbrist och underkastas en förknappning på brödfödan utöver den vi redan nu kunna förutse, att vi gå till mötes. Dessutom är det nog icke orimligt, att såsom herr von Sneidern i sin motion antagit, det efter kriget till äventyrs kan komma att erbjudas större möjligheter att genom import från utlandet upphjälpa den sockertillgång, som vi inom landet kunna åstadkomma, än att under de förhållanden, som säkerligen komma att känneteckna tiden närmast efter kriget, genom någon avsevärdare spannmålsimport från utlandet utdryga det inhemska spannmålsförrådet.

Vidare ha vi reservanter, som anslutit oss till sakkunnigmajoriteten, icke kunnat underkänna vikten av en synpunkt, som av denna sakkunnigmajoritet framhållits, nämligen att betodlingen under en lång följd av år har berett de svenska jordbruk, som kunnat ägna sig åt denna odlingsgren, avsevärda fördelar, både direkta och indirekta, något som man bör taga hänsyn till, då det nu gäller att på det allmännas bekostnad söka bereda dessa odlare ett skäligt vederlag för en merkostnad, som väl dock får antagas vara endast temporär.

Av dessa skäl hava vi anslutit oss till sakkunnigmajoriteten och förmena, att en förhöjning i betpriset med 75 öre per deciton sockerbeter bör kunna vara tillräcklig som uppoffring från det allmännas sida för att förmå betodlarna att, så vitt det över huvud låter sig göra, säkerställa ett rimligt behov av råvara för sockertillverkningen. Hu-

ruvida detta kan lyckas, är ju beroende av många andra faktorer än betpriset.

Då vi således givit fullt erkännande åt det berättigade i betodlarnas anspråk på ersättning för sina merkostnader, ha vi därvid icke förbisett en annan faktor i denna viktiga produktion. I det föreliggande förslaget involveras andra intressen än betodlarnas, och ett bland dessa intressen gäller den arbetskraft, som utnyttjas för betodlingen. Jag kan icke annat än uttala min tillfredsställelse däröver, att utskottet utan angiven meningsskiljaktighet i sitt betänkande intagit ett uttalande på denna punkt, däri uskottet förutsätter, att den högre arbetslön, som legat till grund för kalkylerna, också skall komma att av betodlarna erbjudas den levande arbetskraften och därigenom en import av utländsk arbetskraft kunna undvikas. För min personliga del skulle jag visserligen önskat, att detta uttalande blivit något annorlunda formulerat och fått en något skarpare avfatning ungefär i den riktning, som angives som en av förutsättningarna i den av herr Bäckström m. fl. avgivna reservationen. Men jag har med hänsyn till de praktiska svårigheter, som tydligen måste möta för att i detta sammanhang införa en bestämmelse, som skulle nödvändiggöra nya långvariga förhandlingar, ansett, att det är mera vunnet med att utskottet enhälligt gjort detta uttalande, och jag vågar uttala den förhoppningen, att vad utskottet i detta stycke anfört måtte av betodlarna läggas på hjärtat, så att arbetarna få sin välförtjänta högre andel av det pris, som kommer att erläggas för sockerbetorna.

Beträffande den andra huvudsidan av saken, sättet för anskaffande av de medel, som erfordras för att bereda sockerindustrien vederlag för den ökade utgiften till betodlarna, stå de båda reservantgrupperna på samma principiella ståndpunkt. Jag nämnde, att det finns flera intressen än betodlarnas involverade i detta förslag, och jag angav nyss ett av dessa intressen, nämligen arbetarnas. I detta sammanhang rör det sig om ett annat intresse, som också bör tillgodoses. Det är det stora konsumentintresset. Båda reservantgrupperna ha samma uppfattning därom, att det vederlag, som bör tillkomma sockerindustrien, icke till någon del bör uttagas genom ett förhöjt pris. Kungl. Maj:t har delat på den ersättning, som skulle utgå till sockerbolagen, så att dessa skulle själva vidkännas en mindre del, som enligt vad jordbruksministern kalkylerat, motsvarar 15 öre per deciton betor. Vidare föreslår Kungl. Maj:t att genom en låt vara ringare förhöjning av sockerpriset täcka en del av denna utgift, och resten skulle erhållas dels genom den särskilda skatt, som Kungl. Maj:t några dagar innan propositionen avläts påfört det socker, som avses för industriens och restaurangernas behov, och dels genom en nedsättning av sockerskatten. Som jag nämnde hålla båda reservantgrupperna före, att ingen del bör uttagas av den konsumerande allmänheten. Det har i herr K. A. Nilsons m. fl. reservation formulerats så, att för den merkostnad, som genom det förhöjda betpriset åsamkas sockerbolagen, ingen förhöjning i maximipriset på sockret bör ifrågasättas. Då vi reseranter utgått från

*Ang. vis. ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)*

Ang. viss nedsättning av sockerskatten.
(Forts.)

en lägre förhöjning i betpriset å ena sidan och å den andra från att hela den del av vederlaget, som ej täckes genom den sarskilda skatt, som lagts på det socker, som avsetts för industriens och restaurangernas behov, skulle täckas genom nedsättning av sockerskatten, så ha vi därigenom kommit till en nedsättning, som går något, fastän icke mycket, längre än den nedsättning Kungl. Maj:t föreslagit. Skillnaden är icke mer än ett tredjedels öre. Det som varit för oss avgörande på denna punkt har naturligtvis varit den synpunkten, att under nu rådande bistra dyrtid, då allting stigit oerhört i pris, medan däremot inkomsterna för den allra största delen av Sveriges folk ingalunda kunnat stiga ens närmelsevis i samma proportion som levnadskostnaderna, tvärtom kanske icke blott stannat kvar på samma ståndpunkt, utan även i åtskilliga fall minskats, det icke är riktigt och rimligt och rättvist att pålägga hela den stora konsumerande fattiga allmänheten en prisförhöjning på en artikel, där sådant kan undvikas, även om förhöjningen i och för sig icke är så synnerligen avsevärd, ty vi få icke bortse ifrån att även den allra minsta förhöjning av levnadskostnaderna är kännbar på ett mycket betugande sätt.

Med anledning av vad jag nu anfört skall jag be, herr talman, att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition och bifall till den av herr K. A. Nilson m. fl. jämte mig avgivna reservationen.

Men jag skall be att innan jag slutar få taga upp ytterligare en synpunkt, som icke i detta sammanhang bör förbigås. Det är nämligen så, att storleken av det vederlag, som beräknats böra tillföras sockerbolagen, är kalkylerad på antagandet av ett skörderesultat, uppgående till en miljon ton. Det är många omständigheter, som kunna samverka därtill, att skörderesultatet 1917 kommer att ganska avsevärt understiga det skörderesultat, som lagts till grund för bestämmande av vederlagets storlek. Minskningen i statens inkomster på grund av nedsättningen i sockerskatten är och blir given, men den fördel, som genom denna uppoffring från statsmakternas sida skulle vinnas är icke lika säker. Det finns sålunda här en möjlighet för att sådana förhållanden kunna inträda, att sockerindustrien kan komma i tillfälle att göra en i dubbel måtto oförtjänt vinst på det vederlag, som sannerligen icke är avsett att bereda sockerindustrien ökade vinstmöjligheter, utan att tillgodose betodlarnas berättigade krav.

I den av herr Bäckström m. fl. avgivna reservationen har som en förutsättning för att vederlaget skall utgå även fordrats, att vid en sådan händelse som den jag nyss antvode det överskott, varmed bolagets minskade utgifter i följd av den nedsatta sockerskatten i värde överskiuter merutgiften i följd av det höjda betpriset, skall återställas till statsverket. Jag och mina medreservanter ha, för min personliga del av formella skäl, icke ansett oss kunna intaga en sådan bestämmelse bland förutsättningarna för beviljande av vederlaget, men jag anser i likhet med motionären, herr von Sneidern, att det bör vara en självfallen sak, att en sådan princip kommer att tillämpas, och då jag ser herr jordbruksministern här närvarande,

tillåter jag mig att till honom rikta en vädjan att i det fortsatta handhavandet av denna angelägenhet ha uppmärksamheten riktad därpå, att icke någon del av vad som här är avsett till främjande av betodlingen kommer sockerindustrien till godo i form av en oförtjänt vinst.

*Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)*

Jag yrkar således, herr talman, bifall till den av herr K. A. Nilson m. fl. avgivna reservationen.

Herr statsrådet friherre Beck-Friis: Herr greve och talman, mina herrar! Den orosfyllda och allvarliga tid, i vilken vi leva och som vi alla trodde och så innerligt hoppades skulle bliva av relativt kort varaktighet, fortfar tyvärr alltjämt. Dess snara slut hoppas vi väl på, men krigets förödande verkningar äro tyvärr förvisso redan så stora, att vi säkerligen lång tid efter krigets slut få lida av dess olägenheter. Under dessa förhållanden är det av den största vikt, ja, en absolut nödvändighet att göra allt vad vi kunna för att inom egna gränser söka producera tillräckliga mängder livsmedel för befolkningens näring. Därom äro vi väl alla ense. Men det är ingalunda lätt att åstadkomma ett sådant resultat. I dag föreligger till riksdagens behandling och avgörande ett Kungl Maj:ts förslag i detta syfte, och som jag i förrgår i andra kammaren nämnde, hoppas jag att inom de närmaste dagarna få till riksdagen avlämna en Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för tryggande av brödsädesodlingen.

Innan kammaren går att debattera och slutavgöra den nu föredragna frågan och innan jag yttrar några ord om densamma, anhåller jag att få framhålla några allmänna synpunkter i avseende å vårt lands produktionsförmåga av livsmedel och den import, som därvid står i sammanhang.

Under normala förhållanden importeras stora mängder livsmedel och speciellt brödsäd. För utfodring av landets kreatursstock importeras betydande kvantiteter foderämnen, t. ex. majs och oljekakor. Ej heller vår växtodling är van att stå på egna ben, utan för dess behov plägar importeras stora mängder av utländska gödningsmedel, chilesalpeter, kalialter och råfosfat för superfosfattillverkningen. Nu äro så gott som alla dessa importmöjligheter stängda. Var och en torde då inse, i vilken vansklig ställning vårt land och speciellt vårt jordbruk därigenom kommit. Det har också därigenom blivit allt nödvändigare att söka driva landets jordbruk så, att det ger det allra mesta av vad det under de givna ogynnsamma förutsättningarna kan ge, och att det om möjligt ger dessa produkter i den relation inbördes, vari samma produkter äro för landet nödvändiga. Dessa förhållanden innebära problem av lika viktig som svårlost och i varandra ingripande beskaffenhet. Det gäller att söka hjälpa och utvidga på ett håll, utan att stjälpa eller på ett skadligt sätt inskränka på ett annat.

Det kan icke förväntas, att dessa förhållanden skola kunna ordna sig nå ett tillfredsställande sätt utan statens medverkan och understöd. Den rådande osäkra och tid efter annan sig änderande

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

allmänna situationen — speciellt vad den utländska tillförseln angår — hava för jordbruket medfört oberäkneliga svårigheter, och jag vet väl samt får ofta bevis på, att bland jordbrukarna råder missmod. Detta är ju ej heller underligt, då maximipris måst läggas på vissa deras produkter, den ena efter den andra, och då det på sistone blivit för landets säkerhets skull nödvändigt att taga spannmålen i beslag för statens räkning i allt mera ökad omfattning. Kommer så här till, att väderleken under år 1916 i större delen av landet var ogynnsam för växtligheten, och att även i de orter, där man ansett sig hava erhållit en god skörd, denna vid tröskningen visade sig ge långt mindre utbyte än man väntat. är det ej underligt, att jordbrukarna se framtiden an med största betänksamhet. En källa till oro är även den svårigheten, som alltmer visat sig på sista åren, att anskaffa mänsklig arbetskraft i tillräcklig mängd på grund av de höga löner, som under nuvarande konjunkturer bjudas i annan med jordbruket konkurrerande och betalningskraftigare sysselsättning.

Om lantbrukarna under de gångna krisåren i vissa fall, vilket de ock villigt erkänna, haft det ekonomiskt bättre än den icke lantbrukande befolkningen och då särskilt dem, som äro hänvisade att leva på en begränsad inkomst, så torde det av vad jag sökt framhålla vara tydligt, att lantbrukarna ock fått kämpa mot ej endast ökade utgifter utan även med svårigheter att anskaffa vad de för sin verksamhets framgångsrika drift behövt.

Jag håller nu före, att lika absolut nödvändiga som jordbrukets produkter äro för landet, lika nödvändigt är det, att staten nu giver jordbrukarna sådana garantier, att de med förtröstan kunna se framtiden an, och att de sålunda utan tvekan söka skaffa landet all den avkastning jorden kan giva. Tyvärr är lantbrukets avkastning svår att beräkna, då väderleken för densamma spelar en så stor roll, vilket förra årets skörderesultat nog samt visar, men göra vi vad vi kunna för att uppnå ett gott resultat, då hava vi ingenting att förebrå oss.

Vill riksdagen, med öppen blick för vad tiden nu kräver, giva Sveriges lantbrukare de garantier de i vissa avseenden önska, är jag viss om att de å sin sida skola göra allt vad de förmå för att skaffa landet livsmedel.

Genom god samverkan kunna vi hoppas på bästa möjliga resultat.

Jag övergår nu att nämna några ord om det föreliggande betänkandet.

En odling, som i högre grad än nästan alla andra har stark känning av de nuvarande svårigheterna, är odlingen av sockerbeter. Sockret är ju numera icke som fordom rikemans lyx, utan är en folknäring i egentligaste bemärkelse, om än en viss inskränkning i den förra överdrivna förbrukningen därav utan skada kan ske, enligt vad vinterns erfarenhet visar. Denna odling kräver särskilt godartad och på omsorgsfullaste sätt bearbetad jord, den kräver kraftig gödsling med konstgödsel, och den kräver därjämte proportionsvis mycket större användande av mänsklig arbetskraft än någon annan

i större skala bedriven odling. Vid betodlingen kan den mänskliga arbetskraften ej lika lätt och i lika stor omfattning som vid andra odlingar ersättas med maskinella anordningar. Intet under då, att när konstgödseltillgången är knapp och det, som finnes att få, är dubbelt så dyrt som vanligt samt arbetstillgången likaledes är knapp och osäker samt även den mycket dyrare än förr samt av dessa orsaker ej lika stor skörd som förr kan påräknas, ehuru framställningskostnaderna ökats, betodlarna allvarligt tänka på, huruvida de böra öka den betareal, som de äro skyldiga att odla enligt ingångna kontrakt. De betodlare, som sluta kontrakt för ett år i sänder, hava naturligtvis fullt fria händer att för det kommande året göra som de vilja. De representera vid pass $\frac{1}{7}$ av hela betarealen. De återstående, som ha femårskontrakt, gällande till detta års utgång, kunna först och främst enligt kontraktet minska arealen med $\frac{1}{10}$ och därjämte torde de kunna åberopa sig på force majeure just med avseende på svårigheterna att anskaffa folk och gödningsämnen. De ha rätt att minska arealen, och man bör ej kunna klandra dem för en sådan åtgärd eller beskylla dem för ofosterländskhet, då det ju ej kan begäras, att den enskilde skall fortsätta med en näring eller en odling, som lätt, ja kanske snarare kan giva honom direkt förlust, den må vara än så viktig för landet. Men det är uppenbart, att det skulle vara till största skada för landet, om en sådan inskränkning ägde rum i någon större skala. Det är då i hela landets intresse, att detta förebyggas, och kostnaderna därför måste läggas i en eller annan form på det allmänna.

*Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)*

Hur skall man då göra betodlingen så lönande, att den fortsättes? Uppenbarligen måste detta ske därigenom, att betodlarna få mera betalt av sockerbolagen, men denna högre betalning kunna icke dessa bolag ge utöver en viss gräns, enligt vad noggranna utredningar visat, utan att erhålla gottgörelse genom höjning av sockerpriset eller på annat sätt. Nu är det emellertid klart, att sockerpriset, som är maximerat, icke kan släppas fritt, för att icke konsumenterna må bli lidande. Ej heller har det synts mig möjligt att höja maximipriset så mycket, att de ökade betkostnaderna betäcktes. Då finge ju konsumenterna betala alltsammans, vilket är desto olämpligare nu, som sockret är underkastat ransonering efter industriella grunder. En viss mindre höjning, som Kungl. Maj:ts proposition föreslår till 3 öre, synes emellertid kunna ske utan nämnvärd olägenhet. Större höjning har nu ej från något håll i utskottet ifrågasatts, varemot i två reservationer all höjning avstyrkes. I varje fall återstår ingen annan utväg, än att staten träder emellan med ett belopp, som i vilken händelse som helst måste bli ganska stort.

Hur mycket behöva då betodlarna få i ökning, för att man skall kunna påräkna, att de skola fortsätta åtminstone i oförminskad omfattning? Om svaret på denna fråga har rätt mycken strid stått, och i utskottsbetänkandet med reservationer finnas tre olika belopp rekommenderade, nämligen resp. 95, 75 och i den av herr Bäckström m. fl. avgivna reservationen 60 öre pr deciton. Att sistnämnda belopp är alldeles för lågt, därom hava alla de på området erfarna personer,

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

med vilka jag samrätt, varit fullt ense. De sakkunniga, som biträtt mig vid utredningen, hade föreslagit 75 öre, men i betraktande av dels därefter inträdda eller med största sannolikhet förutsedda fördyringar och dels jämförelsen med andra grödor, som kunde undantränga sockerbetsodlingen från dess innehavda områden, kunde jag, såsom i propositionen närmare utvecklas, icke stanna ens vid detta belopp. Utskottets majoritet har nu gett mig rätt häri.

I Danmark hava sockerbolagen och betodlarna stått i ett helt annat förhållande till varandra än i Sverige. Jag skulle vilja säga, att det i Danmark varit något slags sambruk dem emellan. Betodlarna hava varit garanterade att få ett lågt pris för sina betor, i medeltal uppgående till ungefär 2 kr. per deciton, men sedan hava de kunnat påräkna en viss del av den vinst, som bolagen haft. Därför är det ganska svårt att jämföra de svenska och danska betprisen. Emellertid giva många uttalanden, jag sett, vid handen, att för de danska betodlarna precis som i Sverige det under förra året var en dålig kampanj, på vilken de ådragit sig direkta förluster. Såsom herrarna finna av propositionen, ha särskilt de skånska jordbrukarna mycket kraftigt framhållit, att de under förra året gjorde förluster på betodlingen vilka de också begärt att om möjligt få täckta. Detta har icke satts ifråga i den kungl. propositionen. Emellertid hava de danska betodlarna krävt garanti för visst betpris, och detta pris har efter grundlig utredning bestämts till 3 kr. 30 öre per deciton, således 15 öre högre än det Kungl. Maj:t föreslagit och bevillningsutskottet nu accepterat för våra betodlare. Det är, såsom jag säger, emellertid icke fullt lika förhållanden med betodlingen i Sverige och i Danmark på grund av den samverkan, som i sistnämnda land äger rum mellan bolagen och jordbrukarna. Dessa senare hava nämligen, då de fingo sig medgivet det högre priset 3 kr. 30 öre, iklätt sig en viss risk för bolagets ökade driftkostnader, särskilt för den ökade driftkostnad, som höjning i priset på bränsle kunde medföra — det framgår även av propositionen, att de svenska bolagen äro mycket oroliga i avseende å driftkostnaderna för nästkommande kampanj på grund av de höga pris, som med all säkerhet åtminstone stenkolen komma att betinga. Jag har ansett det av vikt att något betona det förhållande, att det visat sig nödvändigt att i Danmark slå fast ett pris å sockerbetorna, som såvitt jag kan bedöma saken, är något högre än det jag vågat mig på att föreslå här hemma.

Om man nu vill stanna vid 75 öre eller följa med till 95, är naturligtvis beroende på hur stor risk man är benägen att taga på sig. Ingendera siffran innebär naturligtvis någon absolut garanti, varken för betodling eller sockerbetskörd. Men det bör vara uppenbart, att man för 95 öre bör kunna påräkna avsevärt större och säkrare sockerbetsodling än för 75 öre, och då jag närmast har att, i vad på det allmänna ankommer, ansvara för att landets jordbruk ger landets invånare den mängd av föda de behöva för sitt uppehälle samt jag efter ingående uträkningar funnit det större beloppet härtill behöfligt, kan jag för min del icke gå ifrån denna ståndpunkt och

taga på mig större risk för att betskörden skulle komma att misslyckas.

*Ang. viss av-
sättning av
sockerskatten.*

(Forts.)

De erforderliga medlen skola enligt Kungl. Maj:ts och utskottets samt reservanternas herr Nilssons m. fl. förslag betalas med 15 öre av bolagen. Reservanternas herr Bäckström m. fl. vilja av bolagen kräva 20 öres bidrag. Jag vill härom blott anföra, att jag vid förhandlingarna fått den övertygelsen, att då man fått bolagen så långt som nu skett, man icke rättvisligen kan gå längre. De hava ju mycket stora risker, även för sin drift, särskilt på grund av eventuell stenkolsknapphet och stegrade stenkolspris.

Kungl. Maj:ten och utskottet vilja som sagt låta konsumtionen bidraga med 3 öre under det att reservanternas vilja lägga allt på accisen. Denna fråga är för mig av mindre vikt. Huvudsaken är, att vi få socker, och att betodlarna få sådan betalning, att de odla betor så att vi kunna nästa konsumtionsår ha socker till förfogande.

Den risk, som en föregående ärad talare framhöll, för allt för stor betodling, tror jag icke på. Jag vill blott påpeka, att sockerbetsarealen år från år, synnerligast i mellersta delarna av landet, varit i sjunkande.

Jag borde kanske här gå in på en massa detaljer rörande kostnaderna för sockerbetsodlingen, men då jag vet, att i kammaren finnas många ledamöter, som i denna fråga äro mycket kunnigare än jag, är jag viss, att de komma att lämna alla behöfliga upplysningar och jag får ytterligare blott uttala min förhoppning, att kammaren måtte komma att bifalla utskottets förslag.

Friherre Fleming: Jag ber att först få yttra något om frågan i dess helhet och sedan ett par ord om det mellansvenska bolaget.

Mina reflexioner om frågan i allmänhet komma icke att gå i samma riktning som den förste ärade talarens. Utskottets betänkande visar, huru vanskligt det är, då riksdagen föranledes att taga del i ekonomiska detaljfrågor. Den kungl. propositionen är, såsom det framhållits av statsrådet i uttalandet till statsrådsprotokollet och även i hans nyss framförda yttrande, framkommen på grund av den ansvarskänsla, jordbruksministern känner för att, vad på honom ankommer, säkerställa sockerproduktionen. Jag kan mycket väl förstå detta samt erkänner också, att denna skyldighet åligger jordbruksministern, men för mig framställer sig frågan, huruvida icke målet skulle kunnat nås på ett långt enklare sätt än nu skett. I propositionen framhålles ju, att det varit förhandlingar med såväl sockerbolaget som betodlarna, och nog vill det synas mig, som det skulle hava varit icke alltför oöverkomligt att vid dessa förhandlingar komma överens om ett sådant maximipris, som hade gjort, att frågan icke behövt dragas inför riksdagen. Detta anser jag vara så mycket viktigare, då vi veta, i huru hög grad allt, som berör sockerfrågan, är ägnat att irritera sinnena i riksdagen och i synnerhet i bevillningsutskottet. Genom att nu inbjuda riksdagen till att uttala sig om sockerpriset och även om så svårbedömbara saker som priset på sockerbetor och priset på arbetskraft m. m. kommer efter mitt förmenande,

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.

(Forts.)

jordbruksministern ovillkorligen på ett mindre lyckligt sätt få sin handlingsfrihet bunden. Om vi t. ex. antaga, att den kungl. propositionen bifalles, men det ändå visar sig svårigheter, att få den betareal, som behöves, blir det då icke svårare för Kungl. Maj:t att verkställa erforderlig reglering av betpriset, än om riksdagen aldrig tillfrågats? Och skulle någon av reservationerna bifallas, så finnes i dem det villkor intaget, att sockerpriset icke skulle få höjas. Sålunda, vilkendera reservationen än bifalles, kan man förutse, att vanskligheter komma att uppstå för att få erforderlig betareal, men höjes priset, så bortfaller det villkor, som riksdagen satt för den lägre accisen, och då måste sockerpriset höjas ännu mer. Handlingsfriheten blir visserligen mindre bunden av villkoren i den reservation, som avgivits av herr Nilsson m. fl., medan uti den Bäckströmska reservationen äro så många villkor angivna, att man kan förutse, att de aldrig komma att kunna uppfyllas.

Kommer så slutligen därtill, att jag anser tidpunkten mindre lyckligt vald att nu nedsätta accisen, så blir resultatet för mig — därom är jag ense med den förste ärade talaren — att den riktigaste vägen kanske borde vara att gå på rent avslag å den kungl. propositionen, men icke med den avsedda påföljd, som den förste talaren ville ha, utan såsom en anvisning för Kungl. Maj:t att genom reglering av prisen nå det mål, som Kungl. Maj:t satt sig före. Även inom utskottet har jag framhållit denna åsikt, men anser mig icke kunna vidhålla ett sådant yrkande, huvudsakligen av det skäl att, såsom frågan nu ligger, och efter de många förberedande förhandlingarna och avtalen ett avslag på propositionen skulle leda till en säkerligen svårare situation än ett bifall till densamma. Då jag sålunda kommer att yrka bifall till propositionen, vill jag dock säga, att det är under den uttryckliga förutsättning, att Kungl. Maj:t blir fullkomligt obunden att, om det skulle visa sig nödvändigt, vidtaga sådan reglering av sockerpriset, som kan komma att visa sig erforderlig, så att man icke genom något riksdagens beslut fritager Kungl. Maj:t från att, vad på honom ankommer, genom åtgärder, som stå till hans förfogande, tillse att sockerproduktionen icke äventyras.

Detta om sockerfrågan i allmänhet, och anhåller jag nu att få yttra ett par ord om det mellansvenska sockerbolagets ställning. Därvid vill jag icke alls beröra den allmänna frågan om den undantagsställning, som det intager, eller det berättigade däri. Jag vill endast säga, att vi nog alla äro överens om, att jordbruket i de trakter, som beröras av detta bolags verksamhet, haft mycken nytta av betodlingen. Nu har jordbruksministern i propositionen, sid. 18 och 19, erkänt att genom de åtgärder, som vidtagits av staten, det skånska bolaget blivit genom de åsatta maximiprisen satt i tillfälle att få sina ökade kostnader fullständigt betäckta och dessutom erhålla en icke oväsentlig vinst, under det det mellansvenska bolaget, just till följd av dessa åtgärder, hindrats att genom höjt sockerpris få sina ökade kostnader täckta. Och jordbruksministern erkänner, att rättvisa och billighet fordra, att något vederlag gives det mellan-

svenska bolaget. Jag är fullkomligt överens med jordbruksministern härutinnan, men om man erkänner det berättigade i att ersättning beredes ifrågavarande bolag likaväl som det andra, förefaller det mig svårt att förstå, varför man icke fullföljer tankegången och bereder ersättning till det belopp, som det beräknas hava *haft* i ökade kostnader, utan på måfå föreslår, att staten skall giva ett belopp, som icke upgår till $\frac{1}{3}$ av de beräknade ökade kostnaderna. Herr statsrådet har själv angivit det belopp, som han ansåg böra täckas till c:a 350,000 kronor, och därav erbjuder han täckning med ungefär 100,000 kronor. Jag har tillåtit mig i min motion påyrka en nedsättning i accisen, som skulle bereda ersättning till omkring 350,000 kronor och sålunda i någon mån likställa ifrågavarande bolag med det andra bolaget.

Ang. vis nedsättning av sockerskatten.
(Forts.)

Jag är nu beredd på att någon kan säga: detta strider fullkomligt mot den princip jag nyss uttalat, att nedsättning av accisen icke borde ske. Detta är fullkomligt riktigt, jag erkänner det. Men jag svarar därpå, att jag tror, att även i detta fall genom åtgärder, som kunde ha vidtagits av Kungl. Maj:t vid bestämmandet av maximipriset, likställighet kunnat beredas de båda bolagen. Så har emellertid nu icke skett, utan riksdagens åtgörande har begärts, och jag tycker då, att man borde skipa full rättvisa och bereda full ersättning för de ökade kostnaderna åt det ena bolaget lika väl som åt det andra. Jag anser således, att jag haft fullt fog för yrkandet i min motion och vidhåller dess berättigande, men såsom frågan nu ligger och för att icke få alltför många yrkanden, instämmer jag i den av herrar Jean-son och von Hofsten avgivna reservationen, som utmynnar i att ersättningen skulle gå upp till ett ungefärligt belopp av, i stället för 100,000 kronor, 200,000 kronor. Jag tror, att det vore välbetänkt, om kammaren ville giva denna gård av rättvisa, kanske icke så mycket åt bolaget, som åt det jordbruksintresse, som därav beröres.

Jag ber, herr talman, att på anförda grunder få yrka bifall till utskottets hemställan, dock med den ändring, att i sista stycket av förordningen insättes siffran 3 i stället för siffran »5».

Herr Bäckström: Den förste talaren här i dag, herr Jacob Larsson, har utförligt kritiserat den kungl. propositionen och utskottets betänkande, som utmynnar i yrkande på bifall till propositionen. Även om han slutade med att yrka bifall till den av herr Nilson och honom själv m. fl. avgivna reservationen, så har denna reservations principiella ståndpunkt likväl så mycket gemensamt med den, som intagits av den andra gruppen av reservanter — i den av mig och mina medreservanter avgivna reservationen — att jag i väsentliga delar kan instämma i vad herr Larsson så utförligt utvecklat. Skillnaden mellan de nämnda bägge reservationerna ligger däri, att jag och mina medreservanter ansett oss böra gå ett steg längre än herr Nilson och hans medreservanter. Vi ha ansett oss böra följa en reservant bland de sakkunnige, herr Nilsson i Kabbarp, vilken hållit före, att ersättningen till betodlarna bör kunna sättas lägre, än vad

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.

(Forts.)

de sakkunniges majoritet föreslagit, och vårt yrkande är därför byggt på herr Nilssons i Kabbarp uppfattning.

Då, som sagt, jag är väsentligen förekommen av herr Larsson, vill jag icke taga kammarens tid i anspråk, utan ber att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Karlsson, K. G.: Herr talman, mina herrar! Angående de funderingar, som herr Jacob Larsson och friherre Fleming hade rörande formen för den ersättning, som skulle utgå till betodlarna enligt Kungl. Maj:ts och även utskottets förslag, så har jag ju ingen egentlig anledning att uppehålla mig därvid. Utskottet har såsom den enda för närvarande möjliga accepterat den form, som Kungl. Maj:t i detta avseende föreslagit. Det föreföll även av båda talarnas anförande, som om de själva insågo, att det för närvarande icke är möjligt att komma fram på den väg de tänkt sig.

Beträffande friherre Flemings yttrande skulle jag dock vilja fästa uppmärksamheten på att — så vitt jag fattade honom rätt — följderna av att gå den väg han ville skulle blifvit en höjning av sockerpriset, icke såsom Kungl. Maj:t föreslagit med 3 öre, utan med 8 öre. och jag tror, att den vägen varit oframkomlig, och att Kungl. Maj:t har gjort mycket klokt, som icke försökt komma fram den vägen.

Friherre Fleming gjorde ju vissa uttalanden om förutsättningarna för sitt bifall till vad utskottet här har föreslagit. Jag lyssnade till dessa förutsättningar med en viss förvåning, därför att jag tänker mig, att varje enskild ledamot av kammaren visserligen kan säga sig hava särskilda förutsättningar för sitt bifall, men det blir väl endast de förutsättningar, som ingå i kammarens beslut, som hava betydelse.

Ja, här har ju dels från denna plats och dels från statsrådsbänken så utförligt redogjorts för frågans innebörd, att jag nu icke behöver uppehålla mig vid den saken, på sätt jag eljest ämnat. Jag vill därför endast med några få ord motivera, varför jag, som hörde till de så kallade sakkunniga, frångått deras ståndpunkt och förenat mig med utskottet om Kungl. Maj:ts proposition. Jag vill dock först yttra några ord om de reservationer, som äro bifogade utskottets betänkande.

Herr Bäckström uttalade, att det anförande herr Jacob Larsson här hållit till förmån för herr K. A. Nilsons m. fl:s reservation även i väsentliga delar kunde tjäna såsom motivering för den reservation, som herr Bäckström och medreservanter avgivit, men det är väl ändå knappast fallet. Det är väl så väsentlig skillnad mellan dessa bägge reservationer, att de säkerligen tarva en olika motivering, även om de i några synpunkter sammanfalla. Om jag icke hörde fel, tror jag, att herr Larsson på en punkt åtminstone tog fullständigt avstånd från det yrkande, som innehålles i herr Bäckströms m. fl. reservation. Jag skulle vilja påpeka ett par andra punkter som jag tror göra, att man svårligen på allvar kan tänka på att bifalla herr Bäckströms reservation. Denna reservation innebär ju, att man skulle träda i ytterligare förhandlingar med bolagen. Ty dessa reservanter vilja på-

lägga bolagen, utöver det belopp, en och en halv miljon, som bolagen gått med på att betala, ytterligare två miljoner. Därav skulle följa nya förhandlingar med bolagen. Nu är det ju så, som litet var i denna kammare vet, att saken är av särskilt brådskande art. Den är brådskande, icke blott därför, att alla de beräkningar, som äro gjorda, utgå från att skattesänkningen, respektive prisförhöjningen skulle inträda från och med den 1 mars. De komma nu icke att kunna inträda precis då på grund av för handen varande förhållanden, men det blir ju endast några få dagars uppskov, ifall man går den väg, som utskottet föreslagit, och jag menar, även den väg, som innehålles i herr K. A. Nilsons m. fl. reservation, men icke, i fall man går den väg, som föreslagits i herr Bäckströms reservation. Saken är jämväl brådskande därför, att det naturligtvis är av största betydelse, att lantbrukarna i tid få veta riksdagens beslut, så att man skall kunna träffa erforderliga dispositioner.

Vidare innehåller herr Bäckströms reservation en annan punkt, rörande vilken även utskottet uttalat sina sympatier i motiveringen, men som i den Bäckströmska reservationen är satt såsom förutsättning, nämligen att betodlarna skulle tillförbindas att använda inhemsk arbetskraft till det pris, som ligger till grund för de sakkunnigas till Kungl. Maj:ts ingivna kostnadsberäkningar. Man kan ju fråga: med vilka skall denna överenskommelse träffas? Skall det vara med varje särskild betodlare, som överenskommelsen skall träffas? Betodlarnas antal är ju några tusental. Det är väl alldeles omöjligt att realisera den förutsättning, som här är föreslagen.

Jag tror därför, att om man vill gå klokt tillväga, man utan vidare bör lämna den Bäckströmska reservationen åt sitt värde.

Däremot skall jag villigt erkänna, att den av herr Nilson med flera avgivna reservationen, som ju är byggd på herr von Sneiderns motion — och herr von Sneidern var en av de sakkunniga — är i många stycken beaktansvärd. Enligt denna reservation skulle ju, såsom här är framhållet, ersättningen till betodlarna utgå med 75 öre, och reservationen innehåller ju ett moment, som åtminstone för mig ställer sig synnerligen sympatiskt, det nämligen att man skulle slippa ifrån att höja sockerpriset. Då kan man med allt skäl fråga, varför jag själv, churu hörande till de sakkunniga, icke gått med på denna reservation, utan förenat mig om utskottets framställning. Jo, jag skall be att få anföra, att det är huvudsakligen två omständigheter, som gjort, att jag på detta sätt ändrat ståndpunkt. Det är omständigheter som åtminstone i viss mån inträtt, sedan de sakkunniga avgåvo sitt betänkande. Den första av dessa omständigheter är den brist på gödningsämnen, särskilt chilesalpeter, som kommit till synes, efter det att de sakkunniga avgåvo sitt betänkande. Jag har icke själv någon praktisk erfarenhet av betodling, men såsom ledamot av en sockerkommitté och för övrigt såsom mångårig ledamot av bevillningsutskottet har jag haft anledning att sysselsätta mig med denna fråga och därvid fått den uppfattningen, att sockerbetan är en synnerligen ömtålig växt, som mer än de flesta andra växtarter tarvar, att erforderliga gödningsämnen

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

kunna anskaffas för densamma. Den sidan av saken har för övrigt framhållits även av herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, och jag är övertygad om att åtskilliga i denna kamrars kunna bestyrka riktigheten av denna uppfattning.

Nu har det sagts av herr von Sneidern i den motion, som han väckt och vartill ju reservanterna herr Nilson m. fl. anslutit sig, samt för övrigt även i den motion, som väckts av herr Johansson i Uppmälby, och av de reservanter, som tagit upp den motionen såsom grund för sin reservation, att den fara som föreligger är mindre att man skulle få för litet betodling, än snarare att man får så mycket betodling, att den kommer att inkräkta på brödsädesodlingen. Det är givetvis mycket svårt för mig att avgöra, i vad mån man kan behöva befara något liknande. Det förefaller mig emellertid, på grund av vad som framkommit under överläggningarna inom utskottet, som man även med den höjning Kungl. Maj:t föreslagit, skulle hava rätt liten anledning, att antaga, att man skulle få så mycket sockerbetodling att man därigenom skulle undantränga brödsädesodlingen. En sak är ju, att det är vida lättare att från sockerbetodling övergå till foderbetodling än till brödsädesodling. En annan sak är också att, då det talas om att man får alltför stor betareal, man bör taga i betraktande den omständigheten, att bristen på gödningsämnen kommer att göra varje arealenhet, varje tunnland mindre inkomstbringande, och på så sätt blir det, även om man har samma areal, föga troligt, att man får den normala avkastningen då man har att taga med i beräkningen den sämre gödningen, och den saken torde dess värre vara ofrånkomlig. Det är bristen på chilesalpeter som gör, att jag tror, att fara föreligger för att sockerbetodlarna skola gå från sockerbetodling till odling av sådana jordbruksalster, som icke hava fullkomligt samma krav på denna särskilda gödning. Ty det är ett faktum, som är utrett av de sakkunniga, att det finnes vissa odlingar, som, även med det av de sakkunniga beräknade bidraget av 75 öre per deciton, i alla händelser skulle vara mera inkomstbringande än sockerbetodling. Det har av den utredning som de sakkunniga lämnat, framgått, att såväl korn- som foderbetodling skulle vara mera lönande än sockerbetodling, om man icke får större höjning än 75 öre per deciton på betpriset. Under sådana förhållanden tror jag, att man bör vara försiktig, särskilt då man tager i betraktande vad som inträffat på sista tiden. Jag menar de åtgärder, som man har varit tvungen att vidtaga med lantmannanäringarna. Jag syftar på beslagtagandet m. m. Med sådana åtgärder, huru nödvändiga de än kunna vara, är det självklart och ganska mänskligt, att lantbrukarna icke bliva mera hägade att kasta sig på odlingar, vilkas resultat kunna vara för dem tvivelaktiga, utan hava de utsikt att kunna kasta sig på något annat med större fördel, finnes det nu mindre förutsättning än tidigare för att de komma att uraktlåta detta. Jag skulle för övrigt vilja säga att jag för min del anser, att man verkligen allt emellanåt ställer för stora krav på lantbrukarna, då man fordrar, att de skola lägga sin odling så, att det allmännas behov framförallt skall till-

godoses och först i andra rummet deras egen fördel. Jag undrar egentligen, vilken samhällsklass är hågad att uppfylla sådana krav. Det skulle vara utomordentligt förträffligt, om någon vore det, men tyvärr måste man säga att så icke är fallet. Jag tror, att man får taga människorna sådana de äro och icke ställa upp pretentioner, som icke kunna fyllas.

Emellertid, det osäkra i hela läget gör, att jag för min del anser riktigare att anlägga den synpunkten, att vi framförallt böra se till, att vi i vårt land hava födoämnen även om man skulle behöva betala några ören mer för dem, eller till och med rätt många ören. Det förefaller mig, att det viktigaste är, att födoämnen finnas. I andra rummet kommer priset, så viktigt detta än må vara. Och då jag har den uppfattningen att man genom att taga Kungl. Maj:ts förslag säkrare när målet att trygga sockertillgången, har jag för min ringa del icke velat påtaga mig ansvaret att yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag.

Det är ett par andra punkter, som böra beröras i detta sammanhang. Det är bland annat frågan huru man skall erhålla de medel, som äro avsedda att lämnas till betodlarna. Det har av Kungl. Maj:t föreslagits dels sänkning av skatten med 5 öre, dels höjning av priset med 3 öre. Om man vill gå den väg Kungl. Maj:t föreslagit, då det gäller att anskaffa ett belopp, som motsvarar 8 öre per kilogram, förefaller det mig, att man har synnerligen svårt att komma ifrån en prishöjning. Annorlunda är det enligt den Nilsonska reservationen. Dess starka sida är, att man enligt den skall taga ut det hela genom skattesänkning. Man behöver endast 250,000 kronor mera än Kungl. Maj:t har föreslagit i sänkning för att kunna undvika prisförhöjning. Men om man i likhet med mig anser, att man behöver det högre beloppet, ställer sig frågan annorlunda. Då frågar man: kan man våga sänka skatten med ytterligare 2,250,000 kronor? Jag skall villigt erkänna att, när jag såg Kungl. Maj:ts förslag, och att detta innebar en sänkning av skatten med 3,750,000 kronor, detta förvånade mig, därför att envar ju har reda på, att här föreligga oerhörda utgifter, som skola täckas, och följaktligen oerhörda behov av pengar för att fylla dessa hål. Och med den uppfattningen, att man kan få svårt nog att fylla dessa 3,750,000 kronor, har jag icke vågat mig på att föreslå ytterligare sänkning av skatten med 3 öre eller med 2,250,000 kronor. Då återstår över huvud taget ingen annan utväg än att höja priset, så obehagligt än detta kan vara. Emellertid tror jag, att när man bedömer den saken, man kanske bör se den ena saken i sammanhang med den andra. På grund av tidsförhållandena hava alla varor stigit i oerhört mycket starkare grad, än sockret gjort, och då är i och för sig icke någonting så underligt, om även sockret skulle behöva bliva något dyrare. Jag erkänner villigt, att man kan vända på satsen och säga, såsom den första ärade talaren gjorde: när allt annat stigit så oerhört, bör man undvika att höja sockret. Men jag kan omöjligen i likhet med honom finna det »orimligt», att då det här gäller att vidtaga åtgärder, som dock avse att tillförsäkra allmänheten en nöd-

*Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.*

(Forts.)

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.

(Forts.)

vändighetsartikel, man efter att hava åstadkommit en skattesänkning av 5 öre, höjer priset med tre öre. Jag har därför även i denna punkt förenat mig med utskottet om Kungl. Maj:ts förslag.

Till slut ber jag att få nämna några ord om det mellansvenska bolaget. Friherre Fleming yrkade, att man skulle låta detta bolag få ytterligare 2 öre per kilogram utöver de 2 öre, som Kungl. Maj:t föreslagit. Jag erkänner gärna, att det kan sägas åtskilligt till förmån för den saken, men för min del har jag alltid ställt mig tveksam gent emot detta mellansvenska bolag och de eftergifter som riksdagen därför gjort. Det skånska bolaget har ju tidigare kunnat mer än väl tillgodose landets behov av socker. Och jag är övertygad, att det skånska bolaget icke behövt komma i sämre belägenhet, om det mellansvenska bolaget aldrig funnits, ty då hade det skånska bolaget anordnat för sig på annat sätt, än det nu gjort, med hänsyn till att det mellansvenska bolaget existerade. Emellertid har ju staten hittills ansett, att det mellansvenska bolaget borde intaga en särskilt gynnad ställning och därför låtit det erlægga en lägre skatt än det andra bolaget. Nu är ju Kungl. Maj:t villig att ytterligare giva det mellansvenska bolaget en lättnad genom de två öre i skatt, som enligt detta förslag skulle komma det till godo. För min del tycker jag, herr talman, att man i detta fall icke kan gå längre, utan jag har även i den punkten anslutit mig till Kungl. Maj:ts förslag, som jag tycker skipar rättvisa även i det avseendet.

Herr Nilsson, Johan: Man tyckes på alla håll hava kommit till insikt om nödvändigheten att höja sockerbetpriset innevarande år, och även utskottets samtliga ledamöter hava varit ense härutinnan.

Den förste ärade talaren nämnde, att det var mindre sympatiskt, att statsmakterna skulle behöva ingripa, för att man skulle få högre betpris, och jag delar till fullo denna uppfattning, men ber på samma gång få säga, att orsaken till att statsmakterna vid detta tillfälle måste ingripa ju är, att de tidigare ingripit genom åsättande av maximipris. Hade maximipris icke åsatts å sockret, hade icke heller riksdagens medverkan behövts till reglerande av betpriset, utan då skulle nog sockerfabrikanterna och betodlarna kunnat reglera den saken själva utan statsmakternas medverkan.

Vidare sade den förste ärade talaren, att han haft en viss sympati för att man i stället för att gå denna väg skulle givit ett bestämt statsanslag, för att därifrån premier skulle tilldelas betodlarna under den nuvarande kristiden. Jag vill mot detta säga, att jag för min del tror, att det är mindre sympatiskt för betodlarna att taga mot betalning i den formen. Jag tror, att i detta liksom i andra fall man bör gå så till väga, att producenterna få så mycket betalt för sina varor, att produktionskostnaderna bliva fullt täckta.

Vidare uttalade den ärade talaren och detta berördes även av utskottets ordförande, att man möjligen kunde hysa farhåga för att, om man satte för högt betpris, betodlingen skulle kunna komma att inkräkta på brödsädesodlingen. Jag tror mig kunna försäkra, att

med de pris, som nu äro föreslagna att åsättas, denna farhåga är alldeles ogrundad. Jag tror, att betodlingen skall kunna hållas uppe, så att den fyller landets behov, men jag tror icke, att betpriset är så pass lockande, att det kommer att öka betodlingen utöver vad som är närgrunda nödvändigt.

*Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.*
(Forts.)

Vidare anfördes det såsom skäl för att betodlarna nu icke skulle hava alltför stora krav, att betodlingen under många år varit fördelaktig för betodlarna. Det kan hända, att så varit förhållandet vid särskilda tillfällen, men jag ber att få säga, att genom 1913 års överenskommelse, då ju riksdagen och dåvarande Kungl. Maj:t ingrep för att ordna förhållandena på detta område, betodlarna pressades till så stora eftergifter, att sedan dess det nog varit si och så med fördelarna för jordbrukarna av denna odling. Genom den överenskommelse, som då träffades, sattes priset så lågt, att de sista åren betodlingen nätt och jämt kunnat gå för sig. De sista två åren har den faktiskt gått med förlust, dels såsom sagt på grund av 1913 års prisöverenskommelse, dels till följd av dåliga skördar på grund av väderleksförhållandena. Man hade nästan väntat att Kungl. Maj:t skulle gå till betodlarnas krav till mötes och föreslagit, att ersättning skulle komma dem till goda för det gångna årets minskade skörd. Det kan ju kanske från visst håll synas oberättigat, men jag vill påpeka att, då jordbruksnäringen på alla andra områden kringskurits i fråga om ökad vinst, det kunnat synas rimligt, att betodlingen bevisligen gått med förlust, någon ersättning lämnats vid detta tillfälle. Detta voro ägnat att utjämna säkert mötande vanskligheter.

Vidare har utskottet och även ett par talare uttalat den förhoppningen, att arbetarnas krav skola tillgodoses, och jag tror mig kunna försäkra, att i den kalkyl, som betodlarna framlagt och där omkostnaderna angivits, arbetsprisen tagits upp till vad de varit de sista åren, och jag är övertygad, att det icke finnes någon utsikt att få fram arbetare till betodlingen till lägre pris.

Jag tror, att betodlarna måste betala vad de nu betala och litet till i konkurrensen om arbetskraften, som är synnerligen stor för närvarande. Jag vill särskilt betona, att det uppstått en synnerligen skarp konkurrens de senaste åren, och den kommer icke att bli mindre, detta på grund av flera förhållanden, exempelvis torvupptagningen. Mycken arbetskraft till betodlingen hämtas under vanliga förhållanden just i de trakter, som torvupptagning sker, och den betalar sig för närvarande så pass bra på grund av de höga kolprisen att den konkurrerar synnerligen skarpt med jordbrukarna på slättbygden om tillgänglig arbetskraft.

Kungl. Maj:t har ju klandrats mycket för sin livsmedelspolitik under den gångna tiden. Orsakerna ha ju varit dels bristen på livsmedel, dels ransoneringen, och dels att prisen på vissa livsmedel blivit så höga, men jag ber att få säga, att det är ju alldeles omöjligt att tillfredsställa krav på att både få tillräckligt med livsmedel och att få livsmedel till ett pris, understigande produktionskostnaderna. Det synes mig, att reservanterna bort komma till insikt härom under den långa kristiden och bort vara villiga att gå med på Kungl. Maj:ts för-

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.

(Forts.)

Jag tror, att Kungl. Maj:ts förslag är så pass snävt tilltaget, att ingen anledning finnes att bjuda under detsamma.

Jordbruksministern fällde under sitt anförande ett yttrande, som jag för min del ber att få taga fasta på, det nämligen, att han ansåg det vara nödvändigt, att garantier skapades för, att jordbrukarna utan tvekan insätta hela sin kraft på att säkerställa och öka produktionen, ungefär så föllo hans ord. Det är synnerligen glädjande, att detta uttalande kommit nu, och jag vill hoppas, att kammaren delar denna jordbruksministerns uppfattning. Och vid sådant förhållande vill jag också hoppas, att kammaren bifaller utskottets förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Nilson, Karl August: Herr talman! Endast några ord för att motivera den ställning, jag har intagit i min jämte fleras reservation:

Jag skall be att få föra frågan tillbaka något litet, och jag vill då hänvisa till ett förhållande, som påpekas i Kungl. Maj:ts proposition. Det meddelas, att Skånes betodlars centralförening den 6 november inkom med begäran om att åtgärder skulle vidtagas för att betodlingen måtte främjas och föreslog då en höjning av priset med 89 öre. Den 20 november kom ett nytt förslag in, som bestämde behovet av höjning till 91 öre pr deciton. Denna skrivelse föranledde återigen en skrivelse från sockerfabriksaktiebolaget, som vitsordade, att 90 öres höjning pr deciton vore lämplig. Då tillsatte Kungl. Maj:t en sakkunnig-kommitté för att utreda denna fråga. Denna kommitté, som i sig inneslöt personer med stor erfarenhet på detta område, kom till det resultat, att 75 öres höjning vore det riktiga för att säkerställa betodlingen. Jag skall be att få påpeka vad just dessa sakkunniga i detta sammanhang säga, ty jag tycker för min del att det är fullständigt grundläggande för denna frågas bedömande:

»Av ovanstående kalkyler», säga de sakkunniga, »framgår, att ett förhöjt pris av 90 öre per deciton sockerbetor visserligen bäst vore ägnat att säkerställa en för landets sockerbehov tillräcklig areals användning för betodling; men i betraktande ej mindre därav, att den största försiktighet bör iakttagas, då det gäller att vidtaga åtgärder, som måste komma att höja priset på en för folkhushållningen så viktig artikel som socker, än även därav, att sockerbetsodlingen under tidigare år givit lantmännen en ej ringa vinst och städse medför stora indirekta fördelar för såväl växtodlingen som husdjurskötseln, hava de sakkunniga ansett en höjning av priset med 75 öre per deciton sockerbetor under år 1917 böra i tillräcklig grad kunna uppmuntra till odling av en areal, stor nog att tillförsäkra vårt land erforderlig sockertillgång. De sakkunniga hava sålunda velat tillstyrka sagda prisförhöjning, som i själva verket motsvarar betodlarnas egna krav på ersättning för havda merkostnader, sådana dessa merkostnader framgå av de sakkunnigas beräkningar.

Detta är en så stark motivering, att något vidare knappast torde behöva sägas i denna fråga, men därtill kommer ju att dessa beräk-

ningar, som ha gjorts, utgå från något olika förutsättningar. Betodlarna ha grundat sina beräkningar, jag har redan påpekat det, på den skörd, som var att jämföra med 1913 års, då däremot de sakkunniga ha velat lägga till grund för beräkningen en 10-års medelsiffra, som naturligtvis också synes vara riktig. Tager man hänsyn till de förhållanden, som också förut här blivit påpekade, och som även jordbruksministern tryckte på, att nämligen arealen för sockerbetodlingen måste väsentligt ökas, och därmed jämför vad motionären, herr von Sneidern framhåller, att sådan ökning ej behöves, utan att vi ha nog, om vi få behålla den areal vi f. n. ha, så framgår också därav, att vi ej ha kunnat vara med om att vidtaga någon åtgärd, som skulle kunna påverka arealens utökning, utan endast, som de sakkunniga uttryckt sig, att säkerställa betodlingen för det behov, som kan tänkas komma att förefinnas under nästkommande år. Nu måste man ock vid bedömandet av detta behov taga hänsyn därtill, att vi under det gångna året ha haft tillgång till så mycket socker, att vi haft råd att exportera åtskilligt, vi ha haft råd att bestå oss med en ganska stor lyxtillverkning av konditorivaror och annat dylikt, vi ha haft råd till en avsevärd punschbrygd, och vi ha haft råd att använda socker till brännvinsbränning. Om vi nu icke skulle komma att få så mycket socker, att det räckte till allt detta, som jag menar vara överflödigt, så tror jag, att vi likvisst skulle ha vad vi behöfde för att säkerställa det verkliga behovet. Detta verkliga behov ha också alla velat vara med om att säkerställa genom en ökad ersättning åt betodlarna. Men denna ökade ersättning har ju setts olika från olika synpunkter. På grund av vad de sakkunniga här så starkt framhållit ha jag och mina medreservanter kommit till den slutsatsen, att dessa 75 öres ersättning per deciton borde vara fullkomligt nog.

Nu har utskottets ärade ordförande sagt, att sedan de sakkunniges utlåtande avlämnats har det tillkommit några saker, som övat inflytande på särskilt hans åsikt i frågan, och det skulle vara i synnerhet bristen på chilesalpeter, svårigheten att säkerställa importen av sådan. Ja, det är nog alldeles riktigt, att den svårigheten har syntts vara större nu efter det att sakkunnigutlåtandet inkommit än vad den varit förut, men det är ändå ej säkert, att vi ej få in nog chilesalpeter. Vi få väl hoppas, att förhållandena ordna sig så, att vi kunna få in tillräckligt därav. Men därtill kommer, att behovet av chilesalpeter som gödningsämne framhållits avse att öka produktionen av socker, något som vi reservanter för vår del icke kunnat vara med om. Jämförelsen mellan sockerbetodling och andra odlingar har särskilt påtalats. Ja, blir det svårigheter att få chilesalpeter för vitbetodlingen, så blir det också svårigheter att få den för annan odling, och det är möjligt, att jordbrukarna i övrigt komma att få samma olägenheter som betodlarna och ändå ej få någon kompensation.

Det har också sagts, att skulle ej en ersättning av 95 öre per deciton komma att tillerkännas betodlarna, så skulle det komma att verka minskning av betarealen. Jag tror dock knappast, att man

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.

(Forts.)

behöver befara det så mycket. Det har i annat sammanhang visats, att det ej har sig så lätt att övergå från en odling till en annan. Det har istället hitintills visat sig finnas benägenhet för en ökning av arealen, men sockerbolagen ha ju hållit igen i det fallet och bestämt, hur stor areal var och en betodlare skulle få ha för att ej produktionen av vitbetor skulle bli för stor. För min del tror jag ej, att någon fara för minskad betareal föreligger; men om den föreligger så tror jag, att vi i så fall erhålla full kompensation i den ökade tillgången av andra fodermedel eller kanske andra sädesslag. Vi ha ju förut haft god tillgång på socker, men herrarna veta lika väl som jag, att tillgången på fodermedel och säd icke varit lika god, så att om det skulle kunna göras något för att bättre säkerställa sädesodlingen, låt oss säga odlingen av korn, värvete och sådana saker, och om det skulle göras något för att säkerställa odlingen av fodermedel, som skulle upphjälpa tillgången på mjölk och kött, så tror jag, att det skulle vara lika mycket värt som att öka tillgången på socker.

Ja, med detta har jag sökt visa, att jag och mina medreservanter icke kunnat finna skäl vara förebragta, som skulle kunna föranleda oss att gå längre än vad de sakkunniga föreslagit, utan vi ha stannat därvid. Men därtill kommer, såsom ock den förste ärade talaren framhöll, att vi icke hava kunnat vara med om att ålägga konsumenterna ett ökat pris på socker. Nu sade utskottets ärade ordförande, att denna höjning av 3 öre ej vore så mycket att tala om. Men om man tar hänsyn till, att man redan nu i tull har ett pålägg på sockret, uppgående till 10,5 öre, och i accis 16 öre, som tillsammans höjer priset med 26,5 öre, så kommer man, låt vara att man får pruta 5 öre genom accisens sänkande i alla fall upp till 21,5 öres pålägg på socker. Det kommer ju ändå att tagas ifrån även de minst bemedlade en så väsentlig skatt på denna artikel, att man måste anse det betänkligt att ytterligare öka denna konsumtionsskatt. Statsmakterna ha funnit sig nödsakade att taga bort tullen på spannmål för att ej öka priset på denna vara. Därför kan det nu ej heller vara riktigt att öka priset på sockret, utan jag vill gärna hoppas, att kammaren med mig skall finna det nödvändigt att gå den väg, som reservanterna påyrkat, och därför herr talman, ber jag att få yrka bifall till min med fleras reservation.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Hammarström: Herr greve och talman, mina herrar! Den förste ärade talaren antydde upprepade gånger, att han genom sin anslutning till den reservation, till vilken han yrkade bifall, i själva verket hävdade den ståndpunkt, som intagits av de s. k. sakkunnigas majoritet. Jag kan icke låta det uttalandet gå förbi alldeles utan erinran. I ett avseende är det alldeles bestämt oriktigt, nämligen i fråga om täckningen av de utgifter, som skulle föranledas av prisförhöjningen å betorna. De sakkunniga ha förordat täckning av dessa utgifter genom prisförhöjning å socker och icke ens till någon

del genom sänkning av skatten, ännu mindre att utgifterna skulle i sin helhet täckas genom skattens nedsättning. De sakkunniga ha visserligen gjort det uttalandet, att det till äventyrs vore lämpligt att icke uttaga hela beloppet genom förhöjning av sockerpriset, utan att i den mån statskassans tillstånd det medgäve, det borde tillses, huruvida icke någon del kunde uttagas genom sänkning av accisen, men detta uttalande innebär ju icke något förslag.

I ett annat avseende är det mera fog för den ärade talarens uttalande, nämligen för så vitt det gäller beloppet, varmed betpriset kan böra ökas för att utsikt må finnas att nå det mål, som från alla håll asyftas, nämligen att tillförsäkra landet erforderlig tillgång på socker under nästa konsumtionsår. Det är ju alldeles riktigt, att de sakkunnigas majoritet stannade vid att i sådant hänseende föreslå 75 öre per deciton betor, under det den kungl. propositionen föreslår 95 öre, eller kanske man för att få en exakt jämförelse snarare bör säga 90 öre, ty i den kungl. propositionen är utgångspriset räknat till 2 kr. 20 öre per deciton, under det de sakkunniga utgingo från 2 kr. 25 öre. Det är alltså i själva verket en skillnad på 15 öre i de bägge förslagen och icke 20 öre. I motsats till den siste ärade talaren kan jag icke anse, att den motivering, som de sakkunniges majoritet förebragt för sitt förslag i denna del är så övertygande. Tvärt om har jag för min del vid de sakkunnigas behandling av frågan varit angelägen om, att den motiveringen icke skulle bliva alltför bindande, och jag tror, att om man rätt beaktar det försiktiga uttrycket, att de sakkunniga ansett den av dem förordade höjningen i betpriset »böra i tillräcklig grad kunna uppmuntra till odling», skall man nog få den uppfattningen, att åtminstone vissa av dem bland de sakkunniga, som bildade majoriteten, icke varit så fullt övertygade om den motsedda effekten av förslaget. För min del må jag erkänna, att de uttalanden, som under de sakkunnigas överläggningar gjordes av den sakkunnige, som jag ansåg sitta inne med största förutsättningen för att tillförlitligt bedöma frågan, nämligen lektor Forsberg, gjorde mig ganska tveksam, men det var åtskilliga omständigheter, som inverkade på mig i motsatt riktning. Jag ber i detta sammanhang få tala uteslutande för egen del och i förbigående även tillägga, att det där uttrycket »sakkunniga» kan vara något vilseledande. Vad mig beträffar måste jag erkänna, att sakkunskapen på detta område är endast relativ. Det var emellertid vid beaktande av vad som talade för och mot en betydligare höjning av betpriset icke lätt att, så som förhållandena då lågo, komma till annat resultat än sakkunniges majoritet gjorde. Det är nämligen först och främst att observera, att betodlarorganisationerna intagit den ståndpunkten, att de fordrade ersättning endast för merkostnaderna vid odlingen, sådana dessa beräknades för 1917 års odling, jämförd med 1913 års. Och när man korrigerade de beräkningar, som i detta avseende utförts från betodlarorganisationernas sida, kunde man icke komma till större merkostnad än 75,6 öre per deciton betor, vilket utjämnades till 75 öre, å andra sidan var det väl påtagligt, att man borde taga någon hänsyn till i vad mån annan växtodling skulle kunna bliva ekonomiskt mera givande, något som ock

Ang. viss nedsättning av sockerskatten.

(Forts.)

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

framhölls som synnerligen beaktansvärt av lektor Forsberg. Man kan ju visserligen fråna en högre moralisk plattform göra gällande, att i dessa tider samhällssolidariteten måste vara sådan, att betodlarna icke borde förutsättas anlägga en dylik synpunkt, men med någon kännedom om den mänskliga naturen, torde man icke böra draga för stora växlar på samhörighetskänslan, då fråga är om tillvaratagande av det egna intresset inom lagligen medgivna gränser. Det framställer sig utan tvivel såsom något ganska naturligt för jordbrukarna, att de få använda sin jord på det sätt, som ger dem den största avkastningen.

Men vidare tillkom ytterligare en omständighet, som måste beaktas vid avvägning av den lämpliga höjningen i betpriset, nämligen att de sakkunniga icke utan vidare kunde räkna med annan täckning av utgifterna härför, än genom prisförhöjning å sockret. Man kom emellertid redan vid 75 öres förhöjning pr deciton betor upp till ett ökat pris av 9 öre pr kg. socker, och det torde vara ganska naturligt, att man av hänsyn till konsumenterna ryggade tillbaka för ett förslag, som skulle medföra ytterligare stegrad sockerpris. Ty även om man, i likhet med mig, anser det vara en alltför långt driven månhet om konsumentintresset att icke våga belasta konsumtionen med någon som helst del i kostnaden för sockerproduktionens säkerställande i en brydsam tid, kan man naturligtvis icke vara med om vilken belastning som helst.

Tar man hänsyn till dessa båda omständigheter, som jag nu berört, nämligen dels att betodlarnas organisationer icke gjort anspråk på högre betpris, än att odlarna skulle få odlingskostnaderna täckta, dels att man icke rimligen kunde tänka sig att belasta konsumtionen med längre gående ökning i sockerpriset än 9 öre pr kg., så torde det vara förklarligt, om man — låt vara med en viss tvekan om effekten — dock stannade vid 75 öre per deciton såsom lämplig höjning i betpriset. Förhållandena ligga dock annorlunda nu. Det förslag, som Kungl. Maj:t nu framlagt, innebär i fråga om täckning av det höjda betpriset, att den del av kostnaden, som skulle drabba sockerkonsumtionen, kunnat nedbringas till ett minimum eller endast $\frac{1}{3}$ av vad sakkunnigas majoritet föreslagit. Vidare har åtminstone jag för min del blivit, av vad som förekommit, efter det de sakkunniga avgåvo sitt utlåtande, och särskilt genom upplysningar under frågans behandling här i riksdagen, övertygad om, att en höjning av betpriset till det belopp, som den kungl. propositionen föreslår, än nödvändig, icke, såsom chefen för jordbruksdepartementet förmenat, för att åstadkomma »en kraftig ökning av sockerbetsodlingen», utan för att hålla den på dess hittillsvarande nivå. Under sådana omständigheter har jag ansett det vara alldeles olämpligt att, därför att man på ett tidigare skede av frågans behandling funnit sig nödsakad att biträda ett förslag om en något mindre förhöjning i betpriset, icke nu gå med på det väl motiverade förslag, som den kungl. propositionen i denna del innehåller.

Den förste ärade talaren gjorde även några andra uttalanden.

som jag anser mig böra, om än i största korthet, beröra. Ett utav dem har redan herr Johan Nilsson berört, nämligen påståendet, att ett direkt statsanslag till odlingspremier varit att föredraga framför det höjda betpriset. Herr Nilsson ansåg en sådan anordning olämplig av hänsyn till betodlarna. Det skulle ställa sig osympatiskt för dem att taga emot statsunderstöd. Jag vill rikta en gensaga ur mera allmän synpunkt mot ett sådant understödjande. Jag tror nämligen, att konsekvenserna därav skulle kunna bli ganska betänkliga, och jag föreställer mig, att det bör hälsas med tillfredsställelse, att man icke beträtt den vägen.

Vad vidare beträffar frågan om arbetskraften, har utskottet enhälligt uttalat sin förvissning, att de arbetslöner, som räknats med i betodlarnas kalkyler också komma att utgå. Vad utskottet därutöver tillagt beträffande möjligheten att uteslutande tillgodogöra sig inländsk arbetskraft, tarvar måhända efter här gjorda uttalanden ett understrykande, att, huru önskvärd än saken i och för sig själv är, detta utskottets yttrande icke kan och bör anses annolunda än som uttryck för en önskan och en förhoppning.

Kommer jag sedermera till frågan om täckningen av kostnaderna för betprisets höjning, så har de sakkunnigas majoritet ansett sig böra utgå från den förutsättningen, att dessa kostnader, som ju komme att i första hand drabba bolagen, skulle i sin helhet gottgöras bolagen. Säsom också här förut under debatten berörts, är det en naturlig följd av maximiprissättningen å socker, att denna fråga behövt komma upp. Det är nämligen naturligt, att när man genom maximipris hindrar den fria, av förhållandena betingade prissättningen, måste i stället staten träde reglerande emellan. Kungl. Maj:t har nu därvid icke anlagt alldeles samma utgångspunkt som de sakkunniga, och jag kan icke säga annat, än att jag blev något överraskad, när jag fann, att man ansåg sig från Kungl. Maj:ts sida kunna utan vidare kräva, att de av bolagen tidigare frivilligt åtagna gödslingsbidragen skulle bolagen i fortsättningen åläggas. Jag bör väl icke kunna misstänkas för att vilja partiskt tillgodose bolagens anspråk och intressen, sedan jag så väl som övriga sakkunniga alldeles bestämt avvisat deras anspråk på höjning av sockerpriset för att täcka merkostnader för tillverkningen. De kalkyler, varpå de sakkunniga stödde detta avvisande, kunna, i förbigående sagt, i en eller annan detalj måhända även i slutresultatet tåla vid någon mindre jämkning, men så mycket framgår av dem otvivelaktigt, att bolagen blivit fullt ut täckta för sina merkostnader och säkerligen något mera. Emellertid lika mycket som jag ansett deras anspråk i detta hänseende obefogade, lika mycket anser jag, att de kunna göra anspråk på att i likhet med varie annan svensk näringsidkare njuta rättvis behandling från statsmakternas sida. Det föreföll mig därför också, då denna fråga behandlades av de sakkunniga, såsom ganska axiomatiskt, att full ersättning för den merkostnad, som nu kunde komma att åläggas bolagen i form av förhöjt betpris, borde tillkomma dem. Men sedan Kungl. Maj:t nu föreslagit, att från det förhöjda betpriset skall

*Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.*

(Forts.)

Ang. viss nedsättning av sockerskatten.

(Forts.)

avräknas 15 öre per deciton betor, motsvarande gödslingsbidraget, och sedan bolagen icke haft något att erinra däremot, så kan det naturligtvis icke falla mig in att i detta hänseende vara mera konungsk än konungen själv. Men däremot anser jag, att längre lär man väl ändå icke kunna gå i fordringar på bolagens åtagande av kostnader för betodlingens uppehållande, och särskilt förefaller det mig underligt, att ifrågasätta en sådan uppgörelse, som påyrkas i den socialdemokratiska reservationen, där man fordrar en efterföljande reglering med åliggande för bolagen att till statsverket återbära, vad de på grund av möjligen inträffande mindre skörd än den beräknade kunnat komma att få mera i skattenedsättning än vad som nu antagits. Det är väl dock alldeles givet, att vid avslutandet av en sådan affär mellan staten och bolagen, som den kungl. propositionen ifrågasätter, måste det finnas någon risk å ömse sidor. Jag tror för övrigt icke, att risken är så synnerligen stor, att betskörden skall utfalla så ofördelaktigt, som man i detta sammanhang räknat med såsom en eventualitet. Väderleksförhållanden och andra inverkan omständigheter kunna naturligtvis icke på förhand kan beräknas, men det har sagts mig från mycket sakkunnigt håll, att det är något högst ovanligt, att tre år å rad felslagna eller mindre goda skördar inträffa. Också ha de sakkunniga ansett sig, om jag icke missminner mig, kunna räkna med en skördekvantitet av 1,020,000 ton, under det den kungl. propositionen räknar med endast en miljon. Det torde således icke heller i de faktiska förhållandena finnas någon anledning att på denna punkt kräva någon efterföljande avräkning mellan staten och bolagen.

Vad så beträffar den rätt viktiga frågan, hur täckning skall ävågbringas för den del av förhöjningen i betpriset, som icke täckes vare sig genom bolagens åtagande eller genom den extra inkomst, som tillföres statskassan medelst den särskilda avgiften för socker till industrier och restauranger, så gå även i den punkten meningarna i sär, i det två grupper av reservanter inom utskottet önska, att beloppet skall uttagas helt och hållet genom sänkning av accisen, under det Kungl. Maj:t och sedermera också utskottets majoritet förordat en uppdelning mellan å ena sidan förhöjning i sockerpriset och å andra sidan nedsättning i sockerskatten så, att priset skulle höjas med 3 öre per kg. och skatten nedsättas med 5 öre. Även på denna punkt får jag erkänna, att jag väntat förslaget något annorlunda lagt, nämligen i avseende å proportionen mellan prisförhöjning och skattenedsättning. Jag föreställer mig, att särskilt i dessa tider, då man icke vet, snart sagt från den ena dagen till den andra, vilka utgifter staten kan behöva bestrida, och då man nödgas räkna med nya eller förhöjda skatter såsom något oundvikligt, det kan vara rätt betänkligt att avhända statskassan allt för mycket av vad den redan har. Jag förstår ju och har hört från olika håll även i dag, att man är ytterligt rädd för att nå detta område belasta konsumtionen. Men jag instämmer till fullo i vad bevillningsutskottets ärade ordförande framhållit därom, att olägen-

heterna av en måttlig prisförhöjning å socker icke borde vara så stora, och jag tror väl, att både mindre och mera bemedlade under senare tid fått göra den erfarenheten att något rikligare tillgång både på socker och på andra nödvändighetsvaror varit att vida fördraga framför ett något billigare pris. Som sagt, man är ju sedan gammalt synnerligen känslig, så snart det gäller en ökning av priset på socker, men det föreföll mig dock, som om den siste ärade talarens beräkningar angående priset på svenskt socker kunde tarva ganska avsevärda korrigeringar. Jag skall emellertid icke inlåta mig härpå utan vill endast framhålla, att jag i höstas var i tillfälle att se siffror beträffande sockerpriset inom och utom landet, vilka siffror — om, såsom jag antager, de icke sedan dess undergått någon synnerlig förskjutning till de utländska konsumenternas favör — utan tvivel kunde anses ådagalägga, att konsumenterna utomlands ganska allmänt skulle vara rätt belättna, om de hade det svenska sockerpriset.

Jag borde, när jag var inne på frågan om fördelningen mellan accisen och priset på socker av det belopp, som nu skulle uttagas på endera av dessa vägar eller på bägge, också ha gjort en erinran, som jag tecknade mig till minnes, då herr statsrådet friherre Beck-Friis hade ordet. Han yttrade, att huruvida beloppet uttoges genom sänkning av accisen eller genom prisförhöjning på sockret var honom skäligen likgiltigt. Jag förmodar, att han gjorde detta uttalande allenast som chef för jordbruksdepartementet, ty jag kan icke föreställa mig, att det för Kungl. Maj:t och speciellt för herr jordbruksministerns kollega finansministern kan vara likgiltigt, hur fördelningen verkställes.

Åtskilligt kunde ju vara att ytterligare tillägga, men debatten har utdragits vida längre än man från början hade anledning förmoda, och jag föreställer mig också, längre än de flesta hade önskat. Jag skall därför inskränka mig till vad jag redan anfört, och jag hoppas, att därmed ha klargjort, att jag för min del anser mig ha haft fullgoda motiv för att med frånträdande i viss mån av den ståndpunkt jag bland de sakkunniga intagit ansluta mig till Kungl. Maj:ts proposition.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Flensburg: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall be att med några ord få beröra en detaljfråga i denna stora angelägenhet, som härstammar från den provins, vilken jag har äran att i kammaren representera. Såsom torde vara bekant har svenska sockerfabriksaktiebolaget en fabrik för tillverkning av betsocker i Karlshamn. Denna fabrik hämtar sina råprodukter dels ifrån Skåne och dels ifrån Blekinge. Inom de delar av Skåne, varifrån tillförsel av betor äger rum till denna fabrik, pågår för närvarande en mycket livlig propaganda för att anlägga en ny fabrik, och försök göras att skaffa betodlingskontrakt på den areal, som förut användes för sådant ändamål av svenska sockerfabriksaktiebolaget. Härigenom

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

har inom Blekinge uppkommit stor farhåga att Blekingefabriken skulle dragas in. Denna farhåga härleder sig från vissa uttalanden, som förslöts från svenska sockerfabriksaktiebolaget. Det är ju icke underligt, att detta har åstadkommit en mycket stor oro i Blekinge, och jag här i dag på morgonen strax före kammarens sammanträde emotagit ett telegram, som ger mycket starka uttryck åt denna oro. Det är ju givet, att indragandet av denna fabrik i mångt och mycket skall åstadkomma en stor revolution i förhållandena i den landsända, där den ligger. Jag vill icke i detta sammanhang tala om den stora betydelse i ekonomiskt avseende det skulle ha för det samhälle, där fabriken är belägen, eller staden Karlshamn, och ej heller om den skada och molest, som skulle tillskyndas befattningshavare och arbetare vid fabriken. Det torde icke höra till förevarande sak. Men vad som hör till saken och har betydelse för den fråga, som här föreligger, är, att utan tvivel en stor del av betodlarna i Blekinge komma att upphöra med sin betodling, ifall fabriken indrages, och detta kommer alltså att minska odlingen av betor till skada för den sak varför vi alla äro besjälade av ett livligt intresse. Det kan naturligtvis icke komma ifråga, att jag här vill göra till villkor för att foga mig i utskottets utlåtande, att man skulle genomdriva något åtagande för svenska sockerfabriksaktiebolaget att icke indraga någon fabrik, men jag ber att få till regeringen rikta en vördsam anhållan, att regeringen måtte vid underhandlingar, som säkerligen redan nu komma att äga rum mellan sockerbolagen och betodlarna, giva akt på denna synpunkt och sörja för att inga fabriker nedläggas.

Herr Söderberg: Herr talman! Jag vet mer än väl, att när denna fråga skall slutligen avgöras av riksdagen, kommer avgörandet säkerligen icke att så emellan den socialdemokratiska reservationen och utskottets förslag, men jag skall i alla fall taga mig friheten att yttra några ord dels om nämnda reservation och dels om frågan i allmänhet.

För min del tror jag, att det varit mycket värdefullt att under de fördyringstider, vi haft, sockerpriset genom Kungl. Maj:ts försorg kunnat hållas vid det maximum, där det befunnit sig. Någon mera avsevärd höjning utöver den, som skedde 1914 har ju icke behövt tillgripas. Detta har varit synnerligen värdefullt för den stora allmänheten och för de fattiga, vilka hava mycket svårt att köpa både socker och andra livsförnödenheter i dessa tider. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet yttrade nyss, att det råder bland våra jordbrukare stort missmod, och jag antager, att han då tänkte sig saken mera generellt. Han menade förmodligen, att det var i jordbrukarkretsar i allmänhet som detta missmod råder. Men jag gjorde den reflektionen: skulle det kanske icke kunna bland de jordbrukarkretsar, där man icke odlar betor, uppstå den missmodets tanke, att statsmakterna måhända ändå skänka bra stort understöd åt betodlarna, därest utskottets och Kungl. Maj:ts förslag nu antages? Jag är ju icke sakkunnig på detta område — det be-

höver jag ju icke ens betyga — utan får till stöd för min uppfattning lita på andra, som äro mera inne i förhållandena. Men bland dem som tillkallats vid ärendets beredning har det dock varit en sakkunnig, vilken lever och rör sig i dessa betodlarkretsar i Skåne. Denne bör känna deras förhållanden icke ytligt utan till och med ganska ingående, och han har i sina beräkningar kommit till siffror, på vilka både motionären herr Johansson och reservanten herr Bäckström stödja sig. Denne sakkunnige, herr Nilsson i Kabbarp, har i allmänhet icke gjort sig känd för att i beräkningar och kalkyler eller i sina yttranden eller sitt betraktelsesätt i övrigt röra sig i det blå, utan han är känd som en ganska realistisk man, och jag tror, att då man vågar stödja sig på den av honom intagna ståndpunkten, kan man känna sig åtminstone delvis på den säkra sidan.

Här yttrades nyss av den ärade representanten på Kronobergsbänken — vilken själv varit bland de sakkunnige — att han betraktade sig icke såsom absolut utan såsom ganska relativt sakkunnig. Under sådana förhållanden tror jag, att då den, som känner omständigheterna på närmare håll, trott sig kunna komma till ett sådant resultat ifråga om priset, man också kan ställa sig på hans ståndpunkt.

Frågan, huru ersättningen till betodlarna skall tagas ut, har föranlett att i reservationen förutsattes, att en tredjedel av den brist, som genom ett bifall till densamma uppstår, skulle bolagen vidkännas. En sådan anordning vågar jag ock rekommendera. Vi hörde nyss allvarliga påminnelser från statsrådsbänken om de bekymmersamma tiderna. Detta ha vi dagligen erfarenhet om, det veta vi och känna vi. Men om under dessa bekymmersamma tider ett industriellt företag, i så särskild grad gynnat och ställt i en sådan undantagsställning som fallet är med sockerindustrien här i landet, också skulle få vidkännas någon uppoffring, så kunde man väl — därest denna industri icke skulle giva precis samma utdelning som förut icke blott på det verkliga utan även på det överkliga kapitalet — utan att behöva ställa alltför stora fordringar på aktionärernas fosterlandskänsla och uppfattning av tidsläget, kunna framkomma med den mycket rimliga begäran, att denna industri under dessa för oss andra så bekymmersamma tider finge knappa in på utdelningen och låta någon del utgå i form av bidrag till betodlarna. Härigenom skulle den stora allmänheten kunna skonas från prisförhöjning. Kan detta, mina herrar, verkligen betraktas såsom en orimlig hemställan, om det i dessa tider skulle bliva riksdagens beslut? Själv vågar jag till och med betrakta ett sådant beslut såsom synnerligen rimligt och i full överensstämmelse med de allvarsfyllda ord, vi ständigt få höra från regeringen.

Det slog mig något, då jag hörde, att utskottets ärade ordförande ändå tog så pass lätt som han tycktes göra på denna treöreshöjning per kilogram socker i detaljhandeln, vilken skulle bli en följd av ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Ja, så resoneras det över allt. Den dagen mjölktrusten höjer mjölkpriset med 2 öre per liter, resonerar man: det gör ingenting, 2 öre är ju ej så mycket. Den

*Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)*

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

andra dagen höjes smörpriset icke med 2 öre utan med 50 öre per kilogram, ena dagen höjes priset på en nödvändighetsvara och nästa dag höjes priset på en annan. Och vi äro nu enligt vad den sociala, officiella statistiken utvisar uppe i ett dyrtidstryck på, om jag minnes rätt, över 80 % mot föregående priser. Det skall nog heller icke dröja länge förrän detta dyrtidstryck här i landet uppgår till 100 % utöver förutvarande pris. Den tidpunkten närmar sig ganska raskt då denna siffra stiger till 100 %, och öka tempot för dyrtidstrycket här i Sverige borde riksdagen ändå icke göra, särskilt som — det vågar jag säga — det icke är alldeles uteslutet, att betodlarna skulle kunna få till och med dessa av Kungl. Maj:t föreslagna 90 öre utan att man lade något på konsumenterna. Jag undrar just om herr finansministern lagt sig allvarligt ombord — ja, förlåt, ordet allvarligt är kanske för mycket sagt — lagt sig ombord i någon mera avsevärd grad måste jag kanske säga, med *den* synpunkten, och detta i samråd med herr jordbruksministern, att vad vi än göra med betodlarna så får det maximipris, som nu är fastställt, icke rubbas från de fattigas synpunkt sett. Skulle det ha varit herr finansministern absolut omöjligt att kunna upptäcka någon direkt skattekölla varur herr finansministern och jordbruksministern kunnat hämta de 2,250,000 kronor, som dessa tre öre per kilogram innebära? Jag vågar hålla före, att hindren härför icke varit alldeles oöverkomliga. I går såg man av ett sammandrag över inkomst- och förmögenhetsskattens tillväxt här i landet att densamma stigit högst väsentligt, och krigskoniunkturskatten har även givit vida mera än man beräknat. Skulle det ha varit omöjligt att på någon av dessa vägar taga ut ifrågavarande 2,250,000 kronor, så att man kunnat skona de fattigaste bland de fattiga här i Sverige?

Nu bortser man, då man talar om detta, från att under normala förhållanden är sockerpriset ändock ganska högt här i landet. Vi hava ett pris på socker, som överstiger många andra länders. Staten uppbar ju 16 öre per kilogram i skatt, men nu hava vi drivits in i sådana förhållanden att vi till och med betrakta detta nu rådande sockerpris såsom något eftersträfvansvärt att hålla på i dessa dagar.

Vad i övrigt angår yrkandena i herr Bäckströms reservation, vill jag fråga kammarens herrar ledamöter, om dessa innebära någon orimlig framställning överhuvud? Är det orimligt att tänka sig, att om, jag vill gärna hoppas det, förhållandena kunna bli så gynnsamma, så att det blir en större produktion av betor än man förut tänkt sig man skulle kunna begära, att den sänkning i skatten, som riksdagen kommer att vidtaga, icke skall komma den förut ganska väl sauverade sockertrusten till godo utan återbördas till staten, hos vilken den väl hör hemma, då den icke kommer betodlarna till del. Är det orimligt att begära, att riksdagen skall, ifråga om arbetarens löner säga bestämt ifrån, i stället för den vaga motiveringsform, utskottet valt, och vars fördelar för övrigt reducerats genom den ärade representantens på Kronobergsbanken yttrande, där jag tyckte mig finna en önskan att inlägga en ännu svagare betydelse i utskottets motivering än som verkligen däri finnes? Skulle det vara orimligt

att begära, att riksdagen sätte såsom ett villkor för de betodlarna tillkommande bidragen, att siffrorna i de kalkyler, på vilka man byggt arbetskostnaderna, också verkligen komma dessa arbetare till godo, som skola utföra arbetet med dessa betors behandling och upptagning ur jorden? Jag finner det också ganska rimligt, om riksdagen skulle säga, att icke någon höjning i maximipriset skall vidtagas under det denna förordning är gällande. Jag tror, att den fara, som en ärad talare ansåg föreligga eller att Kungl. Maj:t skulle bliva för mycket bunden genom en sådan bestämmelse är obefintlig, därför att Kungl. Maj:t har redan nu slagit in på maximiprisvägen beträffande socker. En motsatt ståndpunkt skulle då bli alldeles avvikande mot den Kungl. Maj:t förut intagit. Och då gäller i frågan blott, att riksdagen skulle säga ifrån, att det belopp, som nu gäller såsom maximipris, anser riksdagen icke böra under några förhållanden höjas. Jag kan icke finna annat än att det skulle vara ganska befogat av riksdagen att uttrycka sitt bifall till denna reservation.

Min tanke återföres till herr jordbruksministerns yttrande om missmodet bland jordbrukarna. Ja, herr statsråd, icke är det väl herr statsrådet heller obekant, att detta missmod bland jordbrukarna väl torde vara åtföljt av en lika stor bävan och ängslan hos många andra medborgare för vad Sveriges riksdag i denna fråga lika väl som i alla andra livsmedelsfrågor kommer att under den närmaste tiden besluta. Hundratusenden av vårt folk leva i en misär, som väl är så många gånger framhållen, att jag ej särskilt behöver göra det här. Jag tror, att om man ville undersöka fall efter fall, skulle den allt än mera träda i dagen. De å sin sida hava lika stor bävan för, att då nu riksdagen är samlad och kommer att fatta en hel del beslut beträffande vår livsmedelsfråga, dessa beslut skola i sig innebära icke blott kanhända avsaknad av varje lättnad i deras bekymmersamma ställning utan rent av en ny tyngd i denna ställning. Och en sådan tyngd innebär ovedersägligen ett beslut från Sveriges riksdag, att nu skall också sockerpriset ökas med 3 öre.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Bäckström med flera avgivna reservationen.

Herr Larsson, Jacob: Herr talman! Blott ett par ord för att så vitt på mig ankommer undanröja ett missförstånd, som tyckes förefinnas hos utskottets ärade ordförande beträffande min uppfattning på en punkt. Utskottets ärade ordförande ansåg, att reservanterna dela en i herr von Sneiderns motion uttalad farhåga, att det möjligen skulle kunna bli en alltför stark betodling. En sådan farhåga har jag aldrig hyst. Jag är alldeles övertygad om att någon väsentlig utökning av betodlingen näppeligen kan under nuvarande förhållanden komma ifråga. Vad jag däremot tillät mig att framställa var en jämförelse mellan faran för minskad sockertillgång och faran för minskad brödsädestillgång. Jag har däremot aldrig trott, att man vare sig genom utskottets eller reservanternas förslag skulle kunna vinna en starkare ökning eller ens någon nämnvärd ökning i betodlingen.

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

Medan jag har ordet, så tillåter jag mig också att med anledning av ett yttrande från den ärade representanten på Kristianstadslänsbänken om de svårigheter betodlarna under de senare åren ha varit utsatta för erinra om att jag ingalunda är okunnig om att betodlarna under de senare åren haft att dragas med kanske icke så obetydliga svårigheter, men då den ärade talaren på Kristianstadslänsbänken ville söka orsaken i den uppgörelse, som för några år sedan skedde, så tror jag, att det icke är riktigt. Det är icke där man har att söka orsaken. Orsaken ligger nog i den starka monopolställning, som sockerindustrien intar och som efter vad jag i mitt första anförande också tillät mig säga, sockerindustrien förstätt att till sin fördel fullt utnyttja både mot betodlare och konsumenter. Vad den ärade talaren på Kristianstadslänsbänken häntydde till, är mera sekundärt.

Den ärade talaren på Kristianstadslänsbänken liksom en talare på Kronobergslänsbänken riktade sig mot ett uttalande av mig, att jag skulle hava haft vissa sympatier för en annan väg att bereda betodlarna ersättning för den ökade odlingskostnaden. Jag håller den ärade talaren på Kristianstadslänsbänken räkning för den stolthet, med vilken han å jordbrukarnas vägnar velat avvisa en sådan handräckning från det allmänna. Men skälet till att jag haft dessa sympatier var hänsynen till statens säkerhet. Jag kom nämligen till den uppfattningen, att på den vägen skulle ingen möjlighet hava förefunnits för sockerindustrien att bereda sig en obehörig vinst, vilket kan ske med anledning av denna skattenedsättning. Jag hoppas, att ett sådant förhållande icke skall inträda, att möjlighet beredes till en sådan vinst, men säkerhet därför ha vi icke, och om, såsom den ärade talaren på Kronobergslänsbänken menar, man i sådana här frågor alltid måste taga någon risk, så vill jag däremot erinra, att kan man skydda sig mot menliga verkningar av ett äventyrsavtal, så plägar man göra det, och då det här gäller att från statens sida göra en uppoffring för ett visst bestämt ändamål, så bör det icke vara för mycket, om man tillser, att uppoffringen icke kommer att tjäna annat ändamål än det avsedda.

Herr Åkesson, Nils: Man tyckes här vara ense däri, att socker är en nödvändighetsvara och att dess produktion måste säkerställas. Men det tycks vara mycket olika meningar om sättet därför.

Beträffande den kungl. propositionen tycks man på flera håll befara, att det skulle verka i den riktningen, att betodlarna skulle få allt för väl betalt, så att det till och med skulle stimulera till överproduktion. Man har uttalat den meningen, att det skulle innebära, att man därigenom skulle möjligen ställa odlingen av brödsäd i fara. Jag tror att dessa farhågor äro fullständigt obefogade, ty med den erfarenhet jordbrukarna gjort under i synnerhet sista året, är sannolikt benägenheten att odla icke så stor, att man skall göra sig skyldig till en sådan överdrift. Man har från flera håll sagt, att man har mycket goda skäl att stödja sig på, när man håller sig till det förslag, som är angivet i K. A. Nilsons reservation, därför att man

där har bakom sig de sakkunniges noggranna granskning och utlåtande. Men i detta avseende vill jag påpeka, mina herrar, att det finnes även bland de sakkunniga en reservant och det har också nämnts av den sakkunniga nämndens ärade ordförande, att just denna reservant har på honom gjort ett mycket kraftigt intryck, därigenom naturligtvis, att han verkar såsom den mest sakkunnige inom denna nämnd, lektor Forsberg. En annan sak är att sedan detta utlåtande såg dagen hava inträffat åtskilliga omständigheter som inverka härutinnan. Beträffande arbetskraften, och det har redan berörts av min bankkamrat, har inträffat det förhållande att det har blivit en betydande konkurrens om arbetskraft och det har antytts, att man t. o. m. från Danmark skulle komma att deltaga i denna konkurrens. Det gives också uttryck för i utlåtandet här, att man skall i högsta möjliga grad utnyttja svensk arbetskraft. Ja, det är mycket gott och väl. Det är en vacker tanke. Man menar, att det skall göra, att en hel del arbetskraft blir frigjord, som bör kunna utnyttjas för betodlingen. Men även detta, mina herrar, skola vi betänka bidrar i sin mån att höja kostnaderna för betodlingen, ty dessa nya krafter äro fullständigt ovana och den hjälp man får av dem blir ganska dyrbar, för att icke tala om att de frigjorda arbetskrafterna med mycket stor obenägenhet gå till detta arbete.

Man har även sagt, att arbetarna skola tillgodoses. Ja, det skulle naturligtvis vara ett sätt att tillgodose dem. Ett annat sätt har nu redogjorts för av herr Söderberg. Jag är fullständigt inne i hans tankegång. Det är rent ut sagt upprörande, men det är också ett faktum, att det måste bli dyrare livsmedelspris, och det vore väl egendomligt om just denna särskilda gren av näringsämnen icke skulle vara underkastad samma lagar som allting annat här i världen. Så beklagligt det är, kan det icke hjälpas. Vi få väl se till att få den saken hjälpt på annat sätt. Det är givet, att då allting stiger, kunna icke arbetslönerna stå på samma nivå som hitills. Det har redan visat sig ett betydande uppsving och det är naturligt, att om livsmedelspriserna i regel stiga, så måste även arbetslönerna följa med.

Det har sagts av herrar Larsson och Söderberg och jag kan på sätt och vis giva dem rätt, att de svenska sockerfabriksbolagen hava varit i så hög grad gynnade, att de kunde taga på sig denna risk. Ja, det kan ligga någon, kanske icke så liten sanning däri, men det är en sak att kunna och en annan att vilja och jag undrar varned man skall kunna tvinga de svenska sockerfabriksbolagen att åtaga sig dessa merkostnader. Vi äro därmed inne på solidaritetstanken. Våra jordbrukare, särskilt i Skåne skulle hava tjänat så mycket pengar under det betodlingen försiggått, att det skulle vara en viss plikt som skulle åligga dem att åtaga sig detta. Jag tror icke, att de gå fria från att taga en del av denna börda på sig, för så vitt betodlingen skall försiggå i samma utsträckning som hittills. Och om man vill vara rättvis, får man väl medge, att solidariteten från jordbrukarnas sida satts på ganska stora prov, när det gällt tillhandahållandet av livsmedel. Den svenska bonden drar sig säkerligen icke för att

*Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)*

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

bidraga i den mån det på honom ankommer att hjälpa till vid dessa dyrtider, men vi få väl försöka lägga bördan så att icke allt skall läggas på en klass.

Det kunde vara mycket mer att säga i denna sak, men jag skall, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rosén: Det har talats ganska mycket om en hotande sockerbrist. Jag tror emellertid icke, att man behöver befara någon sådan. Tvärtom kan man vänta ett överskott. Förhållandet är nämligen, att en hel del människor icke hava fått den sockerranson, som de hava rätt att få. Det finnes exempel på att socker, som skulle hava levererats i början av januari, ännu icke har inlastats vid bruket. Det finnes i Umeå stad fem grossister. Den största av dessa har uppgivit att han för januari fortfarande saknar omkring 10,000 kg. socker och för februari över 70,000 kg. Vad innebär detta? Jo, att ungefär halva befolkningen i Västerbottens län icke har fått något socker för den gångna månaden och icke heller kan få något, därför att dessa sockerkuponger nu äro förfallna. Det är klart, att om det får fortsätta på det viset, måste det bli ett rätt avsevärt överskott. Framställningar om rättelse hava gjorts, men utan resultat. Under sådana förhållanden måste det väl sägas, att det är synnerligen motbjudande för dessa människor, som icke kunna få köpa något socker, att likväl nödgas bidraga till en premiering, som ovillkorligen måste resultera i ökad lyxkonsumtion och kanske också export.

Det är egendomligt att höra representanterna från Skåne tala om att man kan vänta, att betodlarna skola upphöra med betodlingen. Å andra sidan hör man en talare från Blekinge. Denne sade visserligen icke, att det var betodlarnas talan han förde, men det är knappast några andra det kan gälla, när han uttalade sin förskräckelse, därest man skulle nödgas upphöra med betodlingen, i fall den blekingska sockerfabriken indrages.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra, ehuru jag måste säga, att jag helst skulle se, att hela framställningen avslöges.

Herr Beckman: Min ärade granne till höger har i sin reservation framhållit, att han är rädd för att det högre pris på betor, som regeringen föreslagit och utskottet tillstyrkt, skulle försäkra en för stor produktion därav. Jag tror dock, att den ärade reservanten därigenom visat, hur litet han känner till förhållandena i Skåne. Det finns nämligen en sak, som nästan omöjliggör en ökning i produktionen, och det är arbetarfrågan. Den brist, som förefinnes där nere på arbetare att taga upp betorna, är så stor, att en väsentlig ökning av sockerproduktionen icke är möjlig på grund härav.

Såsom herrarna veta, började sockerbetodling i större utsträckning tidigare i Danmark än i Sverige. Under den tiden drog sig mycket arbetsfolk från Småland och Skåne över till Danmark. Under hand, allt eftersom odlingen av betor ökades i södra Sverige, min-

skades emellertid denna export av folk till Danmark, och skåningarna började själva draga till sig folk från Småland för att få betorna skördade. Sedan har stor konkurrens om folk uppstått just från våra torvfabrikens sida, såsom herr Nilsson framhöll, och denna konkurrens har i oerhört hög grad gjort det svårare för betodlarna i Skåne att få folk till sin betodling. De gå nu så långt, att de använda till och med tolvåringar härtill — så djupt hava de skrapat folkreserven — och ändå förslår det icke.

*Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)*

Nu säger visserligen en del, att man skall använda industriarbetare och arbetslösa m. m. Men det har visat sig, att när detta folk kommer till betfälten, så kunna de ledsna vid detta arbete efter endast en eller ett par dagar och gå därifrån. Det är således en ständig osäkerhet, om man tar dylikt inkompetent och ovant folk.

För att kunna uppehålla sockerproduktionen och betodlingen i Skåne återstår således ingenting annat än att de skånska betodlarna få möjlighet att skaffa sig utländsk arbetskraft. Nu är det så, att detta för många är motbudande, och så är det, det kan jag säga, i viss grad även för mig själv. Men det har visat sig, att det icke finns något sockerbetsodlande land, där man icke måste använda den utländska arbetskraften. Så har förhållandet varit i Danmark, Frankrike och Tyskland. I England anlades för några år sedan de första sockerfabrikerna, och det första de måste skaffa sig var — galiziska sockerarbetare. Då är det ju inte att begära, att sockerbetsodlingen i Sverige kan fortgå, utan att man får skaffa sig utländsk arbetskraft. Det är icke meningen att med denna utländska arbetskraft sänka prisen för de svenska arbetarna, utan priset kommer nog att hållas uppe, men huvudsaken är väl att man kan sköta sockerbetorna.

Jag har velat framhålla detta, när från herr Bäckströms sida framställts farhågor för att betodlingen skulle ökas genom för höga pris. Jag tror icke, att så blir förhållandet, utan alltjämt komma nog svårigheter att möta att hålla betodlingen uppe, så länge vi ej få skaffa arbetskraft utifrån.

För övrigt vill jag säga angående priset, att när herr Nilson från Kristinehamn var uttalat sig om de sakkunniga, och uppläst deras utlåtande i denna del, så har detta ju motsagts av den mest sakkunnige, och det borde väl därför, synes det mig, tagas en viss hänsyn till detta hans utlåtande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jönsson: Herr greve och talman, mina herrar! Jag vill endast säga, att jag anser mig skyldig att lämna en upplysning om hur det förhåller sig med sockerbetsodlingen i Halland. Under de senare åren har denna odling därstädes fört en mycket bekymmersam tillvaro. Skördarna hava varit otillfredsställande och minskats år från år, varjämte arbetstillgången varit mycket knapp. Jag vill med detta hava sagt, att man säkerligen ej behöver befara någon utökning av denna produktion, om utskottets förslag går igenom. Men genom ett bifall härtill skulle sannolikt den nuvarande betarealen betryggas.

Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)

Jag har som sagt, endast velat lämna denna upplysning om hurdan ställningen är därnere i förevarande avseende samt ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende å förevarande betänkande vore yrkat: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av friherre *Fleming*, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring i fråga om det av utskottet förordade förslaget till kungörelse angående viss nedsättning av sockerskatten, att de däri förekommande orden »5 öre» utbyttes mot »3 öre»; 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innefattades i den av herr K. A. Nilson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen; och 4:o) att det förslag, som innehölls i herr *Bäckströms* m. fl. vid betänkandet avgivna reservation, skulle godkännas.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till vad utskottet hemställt vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilson, Karl August*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående voteringen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i den av herr *Bäckström* m. fl. avgivna reservationen.

Herr *Nilson, Karl August*, äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll. Med anledning härav och sedan till kontraposition vid den sålunda begärda omröstningen antagits godkännande av det förslag, som innehölls i herr K. A. Nilsons m. fl. reservation, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen om bevillningsutskottets betänkande nr 8 antager godkännande av det förslag, som innefattas i herr *Bäckströms* m. fl. vid betänkandet avgivna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehålls i den av herr K. A. Nilson m. fl. vid betänkandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och befunnos, sedan en voteringsedel

blivit undantagen och förseglad samt de övriga öppnats, rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 60;
Nej — 60.

*Ang. viss ned-
sättning av
sockerskatten.
(Forts.)*

På grund härav öppnades den förseglade sedeln, och då denna befanns innehålla ett ja, hade kammaren fattat beslut i överensstämmelse med ja-propositionen.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes det förslag, som innefattas i den av herr Bäckström m. fl. vid betänkandet avgivna reservation.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;
Nej — 17.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition, nr 56, med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 § 7 och 49 punkterna i lagen om val till riksdagen, hänvisades denna proposition till konstitutionsutskottet.

Föredrogos följande från andra kammaren ankomna protokollsutdrag:

nr 158, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa kyrkorådets åligganden i pastorat, bestående av mer än en församling, och

nr 159, med delgivning av andra kammarens beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående meddelandet av viss föreskrift i fråga om krigsmans befordran eller transport till beställning å stat.

Första kammaren beslöt hänvisa dessa ärenden till sitt första tillfälliga utskott.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde.

*Reservation
ang. vägrat
främställande
av en inter-
pellation.*

Herr Klefbeck erhöll nu på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Vid den utgång, som den vid vårt sammanträde i dag först förekommande voteringen fick, kände jag mig så upprörd, att jag i hastigheten begärde ordet; det var då min avsikt att endast anmäla min reservation emot det beslut, som då fattades.

När jag nu emellertid fått ordet, skall jag be att få göra endast ett helt kort uttalande. På grund av den ståndpunkt, som det parti jag tillhör intar till det parti, vilket i denna kammare har majoriteten, har jag vid många tillfällen efter mina ringa krafter varit i den ställning, att jag måst bekämpa majoritetspartiet och dess uppfattning. Men jag har under denna kamp mer och mer lärt mig respektera fullt och helt de personer av högern, som jag mött inom denna kammare. När jag därför i dag varit vittne till det beslut, som fattades, måste jag efter den kännedom jag vunnit om kammarens ledamöter hålla fast vid, att kammaren är fullständig om att vilja, om det gäller, värna svensk mans heder, att kammaren också är fullständigt *enig om att taga milsvitt avstånd ifrån lumpet, kränkande förtal.*

Det måste således vara på det sättet, att för kammarens beslut legat till grund uteslutande *formella* skäl. Jag kan tänka mig t. ex. att majoriteten ansett, att hans excellens statsministern har så många maktpåliggande göromål — framför allt för värnandet av vår neutralitet — att han icke annat än i yttersta nödfall skall besväras med andra vittomfattande ärenden. Jag kan också tänka mig att det ansågs som en formell brist, att interpellationen ställdes till statsministern i stället för till chefen för justitiedepartementet.

Det har känts för mig, när jag nu har fått ordet, såsom en befrielse att få slå fast, att icke hos en enda medlem i denna kammare någon som helst sladdrande bakdantare har det ringaste stöd. Men då jag alls icke kan gilla ens dessa formella invändningar eller anse dem berättigade i denna sak, vidhåller jag, herr talman, att få anmäla min reservation emot ifrågakvarande beslut.

Kammaren åtskildes kl. 2,45 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 1 mars, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets memorial nr 10, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 8 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående viss nedsättning av sockerskatten dels ock i ämnet väckta motioner.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 8,3 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 2 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 24 och den 27 nästlidna februari.

Anmälades och bordlades första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om åvägabrinning av utredning i fråga om ordnande av kurser för utbildning av fångvårdstjänstemän av högre grad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 25, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i punkterna 19—27 under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till fångvården.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 4 och bevillningsutskottets betänkande nr 9.

Vid föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 10, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 8 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående viss nedsättning av sockerskatten dels ock i ämnet väckta motioner, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,43 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.